

Ε Ν Ω Χ Β'

ἤ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΜΥΣΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΕΝΩΧ

(Σλαβονικός 'Ενώχ)

Υ Π Ο

ΣΑΒΒΑ ΧΡ. ΑΓΟΥΡΙΑΔΗ

Καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Ὀνομασία, Κείμενο, Περιεχόμενο.

Τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ αὐτὴ τὴν εἰσαγωγὴ ὀνομάζεται Ἐνώχ Β' γιὰ νὰ τονιστεῖ ἡ διαφορὰ τοῦ ἀπὸ τὸν Ἐνώχ Α' ἢ Αἰθιοπικὸ Ἐνώχ. Βέβαια τὰ δύο κείμενα ἔχουν σχέση: Καὶ στὰ δύο κείμενα ὁ Ἐνώχ ταξιδεύει καὶ ἀναλαμβάνεται τελικὰ στὸν οὐρανὸ· ὑπάρχουν ἐνδιαφέροντα γιὰ ἀστρονομικὰ καὶ ἄλλα φυσικὰ φαινόμενα καὶ στὰ δύο, ὅπως καὶ ἀρκετὴ δόση ἠθικῆς παραίτησης, ὑπάρχουν ὅμως καὶ ριζικὲς διαφορές: Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Ἐνώχ Α' γιὰ τὴν ἱστορία καὶ γιὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ τῶν χρόνων τῆς συγγραφῆς τοῦ βιβλίου· ὁ Ἐνώχ Β' ἔχει μιὰ τόσο γενικὴ περὶ Θεοῦ διδασκαλία, ἔτσι ποὺ νὰ εἶναι ἀβέβαιη ἡ προέλευση τοῦ βιβλίου. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀστήρικτη ἡ ἄποψη τοῦ A. Vaillant (Le Livre de secrets d'Hénoch: Texte slave et traduction française, Paris 1952), ὅτι ὁ Ἐνώχ Β' ἀποτελεῖ μιὰ χριστιανικὴ ἀναθεώρηση τοῦ Ἐνώχ Α'. Κατὰ τὸ πρότυπο τοῦ Α' Ἐνώχ ποὺ σώζεται κατὰ κύριο λόγο εἰς τὴν αἰθιοπικὴ, καὶ ὀνομάσθηκε γι' αὐτὸ Αἰθιοπικὸς Ἐνώχ, ἔτσι καὶ ὁ Ἐνώχ Β', ποὺ σώζεται, κατὰ κύριο λόγο, στὴ σλαβονικὴ γλῶσσα ὀνομάσθηκε Σλαβονικὸς Ἐνώχ. Ὁ ἄλλος τίτλος τοῦ κειμένου: Τὸ βιβλίον τῶν μυστικῶν τοῦ Ἐνώχ, ἔχει τὴν προέλευσίν του εἰς τὸ ἴδιον τὸ κείμενο, ποὺ ἀποκαλύπτει προφορικὰ καὶ γραπτὰ διὰ τοῦ Ἐνώχ τὰ μυστικὰ τοῦ οὐρανοῦ κόσμου καὶ τῆς Δημιουργίας.

Σχετικῶς μὲ τὴν κατάστασιν τοῦ κειμένου αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, ἡμπορεῖ νὰ εἰπεῖ κανεὶς ὅτι ὁ ἐρευνητὴς βρίσκεται σὲ ἀληθινὴ ἀπόγνωση. Κι' ὅταν εἶναι κανεὶς σὲ ἀπόγνωση ὡς πρὸς τὸ κείμενο ἑνὸς βιβλίου, δὲν ὑπάρ-

χει ἐλπίδα γιὰ βεβαιότητα εἰς ὁ,τιδήποτε ἀφορᾷ αὐτὸ τὸ κείμενο. Ὁ Ἐνώχ Β' διασώθηκε εἰς τὴ χειρογραφικὴ παράδοση σὲ πολλοὺς τύπους. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς παλαιότερους ἐρευνητὲς διέκριναν δύο κύριες μορφές: μιὰ ἐκτεταμένη καὶ μιὰ βραχύτερη. Ἡ πρώτη συνδέονταν μὲ ρωσικὸ χειρόγραφο τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 17 αἰ., καὶ δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὸν Α. Ρορον εἰς τὰ 1880, καὶ ἡ δεύτερη μὲ ἓνα σερβικὸ χειρόγραφο τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βελιγραδίου, ποὺ δημοσιεύθηκε εἰς τὰ 1884 ἀπὸ τὸν St. Novakovic. Σωστότερη φαίνεται, ὕστερα ἀπὸ τὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς χειρογραφικῆς παράδοσης καὶ μὲ ἄλλα στοιχεῖα, ἡ ἄποψη τοῦ F. Andersen (The O. T. Pseudepigrapha, edit. by James Charlesworth, N. York, 1983, σελ. 93), πὼς ὑπάρχει μιὰ πολὺ μακρὰ ἀναθεώρηση στὴ σλαβονικὴ ἐνὸς προηγούμενου ἑλληνικοῦ κειμένου, μιὰ μακρὰ ἀναθεώρηση, μιὰ σύντομη ἀναθεώρηση, καί, τελικὰ, μιὰ ἄλλη πολὺ σύντομη. Ὑπ' αὐτὲς τὶς συνθήκες ἀντιλαμβάνεται ὁ καθένας πὼς ὁποιαδήποτε σημαντικὰ εἰσαγωγικὰ θέματα εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀποτελοῦν εἰκοτολογία. Οἱ παρατηρήσεις τοῦ Andersen εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσες ὡς πρὸς τὸ χαρακτῆρα τοῦ κειμένου: «Τὰ χειρόγραφα», γράφει, «διαφέρουν πολὺ ὡς πρὸς τὴ χρονολόγηση καὶ τὴν προέλευσίν τους. Παρουσιάζουν ἐπίσης ἀρκετὲς ἀποκλίσεις ὡς πρὸς τὸ στόχο καὶ τὶς ἐπιμέρους παραλλαγές. Κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶναι ἀπλῶς τὸ ἴδιον τὸ κείμενον τοῦ Ἐνώχ Β'· σὲ κάθε περίπτωσιν τὸ περὶ Ἐνώχ ὕλικόν εἶναι τμῆμα ἐνὸς εὐρύτερου ἔργου ἢ μέρος συλλογῆς διαφόρων στοιχείων τῆς περὶ Ἐνώχ παραδόσεως. Μόνον μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ ἔχουν τὸ κείμενον σὲ ἓνα βαθμὸ πληρότητος· τὰ πλεῖστα παρέχουν μόνον σύντομα ἀποσπάσματα ἐνσωματωμένα σὲ διάφορα σύμμικτα, συνήθως δραστηκὰ περικομμένα ἢ ἀναπτυγμένα περαιτέρω μέσα σὲ μία νέα ὀργάνωσιν... Ὅποιαδήποτε ἀπόπειρα γραφῆς τῆς ἱστορίας τοῦ κειμένου τοῦ Β' Ἐνώχ πρέπει νὰ περιμένει μέχρις ὅτου ἀποκτήσουμε ἀκριβῆ ἀντίγραφα ὅλων τῶν χειρογράφων» (σελ. 92-93).

Ἡ ἴδια ἀπόγνωση ἐκφράζεται καὶ ὡς πρὸς τὶς ἐπιμέρους παραλλαγὰς τοῦ κειμένου: «Ὅταν εἶναι τόσο δύσκολον νὰ πεῖ κανεὶς ἂν μιὰ ἰδιαίτερη παραλλαγή εἶναι ἡ μόνη ἐπιβίωσις ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν κείμενον, ἢ ὅτι πρόκειται γιὰ παρεμβολή, εἶναι προτιμότερον νὰ παραθέτει κανεὶς ὅ,τι ὑπάρχει καὶ νὰ ἐπιφυλαχθεῖ γιὰ ὁποιαδήποτε κρίσιν. Κατὰ συνέπειαν, τὰ συνήθη σφάλματα ὑπολογίσιμων μαρτύρων ὡς μέτρον τῆς ἀπαιτήσεως μιᾶς παραλλαγῆς γιὰ ἀρχαιότητα, καὶ ὁ παραμερισμὸς μιᾶς ἄλλης γραφῆς ἐξαιτίας ἰσχνῆς χειρογραφικῆς ὑποστηρίξεως, ἔχει ἀποδειχθεῖ ἰδιαίτερα ἀπρόσφορον εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ Ἐνώχ Β'». Ἐνῶ ὅμως οἱ διαφορὰς μεταξὺ τῆς εὐρύτερης ἀναθεώρησης πρὸς τὴ βραχύτερη συνιστοῦν τὸ πρόβλημα τοῦ κειμένου τοῦ βιβλίου, σωστὰ σημειώνει ὁ Andersen: «Συγχρόνως ὑπάρχει τόση λεκτικὴ ὁμοιότητα ὅπου ὑπάρχει ἀνταπόκρισις μεταξὺ εὐρύτερης καὶ σύντομης ἀναθεώρησης, ὥστε νὰ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθοῦμε κοινὴ πηγὴν. Δηλ. ἔχουμε ἀναθεωρήσεις, ὅχι διαφο-

ρετικῆς μεταφράσεις. Κι' ἐπιπλέον τὰ βραχύτερα χειρόγραφα διαφέρουν ἀπὸ τὰ πολὺ συνεπτυγμένα κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο. "Ἐλαβε χώρα σύντμησις ὅπως καὶ ἐπέκτασις. Μὲ τὴ γνώση ποῦ ἔχουμε τώρα, ἡ γνησιότητα ὁποιασδήποτε ἀμφισβητούμενης περικοπῆς εἶναι δύσκολο νὰ κριθεῖ» (σελ. 93-94).

Ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν δυσκολιῶν εἴχαμε σκεφθεῖ, πρὸς καιρὸν, νὰ ἀφήσουμε τὸ κείμενο τοῦ 'Ενώχ Β' ἐκτὸς αὐτῆς τῆς συλλογῆς. "Ἐλα ὅμως, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ποῦ λόγοι καθόλου εὐκαταφρόνητοι ὑποστηρίζουν καὶ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὴν ἀξία τοῦ βιβλίου. Γι' αὐτὸ καταλήξαμε στὸ συμπέρασμα: 'Ὡς κείμενο τοῦ 'Ενώχ Β' νὰ παρουσιασθεῖ καὶ ἐδῶ ἡ βραχύτερη μορφή κειμένου ποῦ παραθέτει στὸν τόμο του γιὰ τὰ Ψευδεπίγραφα καὶ ὁ Riessler. Στὸ τέλος ὅμως νὰ προσθεθεῖ, χωριστά, ἡ παράδοση περὶ Μελχισεδὲκ ἀπὸ τὴν εὐρύτερη παράδοση, γιατί ἐμεῖς πιστεύουμε πὼς ἡ παράδοση αὐτὴ ἔχει μιὰ ἀνεξαρτησία. Τὸ ἴδιο πιστεύει καὶ ὁ G. Bonwetch (Die Bücher der Geheimnisse Henochs: Das sogenannte slavische Henochbuch, TU 44, Leipzig, 1922), κι' ἐδημοσίευσε τὴν περὶ Μελχισεδὲκ παράδοση χωριστά, στὸ τέλος. Ὁ κύριος λόγος γιὰ μιὰ τέτοια διευθέτηση εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μας, ὁ ἑξῆς: Δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πὼς τὸ θέμα τῆς ἀρχιερωσύνης δὲν ὑποφώσκει καὶ στὴ βραχύτερη ἀναθεώρηση τοῦ 'Ενώχ (κεφ. 1-68)· οὔτε καὶ ὅμως παρουσιάζεται, πολὺ περισσότερο δὲν καταλαμβάνει κεντρικὴ θέση. Ὁμως ἡ περὶ Μελχισεδὲκ παράδοση στὴν εὐρύτερη ἀναθεώρηση (καὶ εἰδικὰ στὰ κεφ. 69-73) δὲν ἔχει ἄλλο θέμα ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ τῆς ἱερωσύνης. Σωστὸ εἶναι νὰ μὴ διακινδυνεύσει κανεὶς τὴν διατύπωση καμιαῖς θεωρίας· ἀλλὰ τὸ ὅτι τὰ κεφ. αὐτὰ ἔχουν πλήρη ἀνεξαρτησία ἀπὸ τὰ προηγούμενα εἶναι πέρα ἀπὸ κάθε ἀμφισβήτηση.

Τὰ περιεχόμενα τοῦ βιβλίου μποροῦν νὰ δοθοῦν πολὺ ἀπλά. Ἀρχικὰ ἔχουμε ἀφήγηση ταξιδίου τοῦ 'Ενώχ εἰς τοὺς 7 (κατὰ μιὰ εὐρύτερη ἀναθεώρηση στοὺς 10) οὐρανοὺς μὲ συνοδεία δύο ἀγγέλων (κεφ. 1-21). Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ, τὸν μεταφέρουν ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὅπου ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς διδάσκει τὸν 'Ενώχ γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ τὸ πεπερασμένο καὶ τῶν δύο, μὲ σαφεῖς παντοῦ αἰχμὲς κατὰ τῆς εἰδωλολατρίας (κεφ. 22-23). Στὴ συνέχεια οἱ δύο ἄγγελοι κατεβάζουν τὸν 'Ενώχ στὴ γῆ γιὰ λίγο καιρὸ, ὥστε νὰ μεταφέρει τίς ἀποκαλύψεις ἀπὸ τὸ ταξίδι καὶ ἀπὸ τὰ μηνύματα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰ τέκνα του (κεφ. 34-38). Ὁ 'Ενώχ ἀφηγεῖται, εἰδικώτερα, τὰ μυστικά τοῦ οὐρανοῦ, συνδέοντας πάντοτε τίς ἀποκαλύψεις του μὲ λόγους προτρεπτικούς. Ἐπανειλημμένως ζητεῖται ἀπὸ τοὺς ἀκροατὲς ἡ παραπέρα διάδοσις τῶν βίβλων του γιὰ νὰ φωτισθοῦν καὶ ἄλλοι (κεφ. 39-54). Ἐπανειλημμένως ἐπίσης γίνεται λόγος γιὰ ἐπερχόμενη Κρίση· δὲν εἶναι ὅμως πάντοτε σαφὲς ἂν πρόκειται γιὰ τὴν Τελικὴ Κρίση ἢ γιὰ τὴν κρίση τοῦ Κατακλυσμοῦ. Τὸ βιβλίον προχωρεῖ πρὸς τὸ τέλος

μέ ἀποχαιρετηστήριο λόγο τοῦ Ἐνώχ καί τήν περιγραφή τῆς ἀναλήψεώς του εἰς τοὺς οὐρανούς (κεφ. 55-68).

Δὲν θεωρεῖται ἀναγκαῖο νὰ δοθεῖ ἐδῶ εὐρύτερη ἀνάλυση τοῦ περιεχομένου τοῦ Ἐνώχ Β', γιὰ τὸ κείμενο τῆς ἐκδόσεως τοῦ Riessler, ποῦ προτιμήσαμε νὰ μεταφράσουμε στὴ δική μας μελέτη, ἔχει γιὰ κάθε κεφ. ἰδιαίτερο τίτλο, δηλωτικὸ ἔτσι τῶν ἐπιμέρους θεμάτων. Πρὸς διευκόλυνση τοῦ ἀναγνώστη, αὐτοὺς τοὺς τίτλους τοὺς διατηρήσαμε· παρόμοιους ἄλλωστε ἔχει καὶ ὁ Charles (The Apocr. and Pseud. of the O.T., vol. II, Oxford 1913, σελ. 431-469).

Τὸ θέμα τῶν κεφ. 69-73 εἶναι ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος. Τὰ χειρόγραφα A, U, B, R, «συμπληρώνουν» τὴ βραχυτέρη ἀναθεώρηση τοῦ Ἐνώχ Β' μὲ μιὰ ἀφήγηση ποῦ προχωράει μέχρι τὸν Κατακλυσμὸ καὶ ἔχει ὡς μοναδικὸ κεντρικὸ θέμα τὴ συνέχεια καὶ διάσωση τῆς ἱερωσύνης ἀπὸ τὸ Θεό, ἀπὸ τὴν προκατακλυσμαία περίοδο στὰ χρόνια μετὰ τὸν Κατακλυσμὸ. Μετὰ τὸν, κατὰ τὰ φαινόμενα, ἱερέα Ἐνώχ, τὸ κεφ. 69 ἀρχίζει μὲ τὴν προώθηση τοῦ Μαθουσάλα στὴ θέση τοῦ ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ ἔλθει μετὰ ἢ σειρὰ τοῦ δευτέρου γιου τοῦ Λάμεχ, τοῦ Νήρ, ἀδελφοῦ τοῦ Νῶε, ἐνῶ, στὴ συνέχεια, μὲ ἄσπορο σύλληψη ἢ γυναίκα τοῦ Νήρ γεννάει τὸν ἀρχιερέα Μελχισεδέκ. Νὰ πῶς παρουσιάζεται: Ὁ Νήρ εἶναι πολὺ μεγάλος στὰ χρόνια καθὼς καὶ ἡ γυναίκα του Σοπανεῖμ. Ἔξω, οἱ ἄνθρωποι γίνονται ἀγριώτεροι κάθε ἡμέρα, καὶ τὰ ἔθνη πολεμοῦν τὰ μὲν ἐναντίον τῶν δέ. Ὅλα προμηνύουν τὸν ἐρχομὸ τοῦ Κατακλυσμοῦ (κεφ. 69-70). Στὴ συνέχεια ἔχουμε τὴν ἀφήγηση γιὰ τὴν ἄσπορη σύλληψη καὶ γέννηση τοῦ Μελχισεδέκ, μετὰ τὸν αἰφνίδιο θάνατο τῆς μητέρας του, καθὼς καὶ γιὰ τὴ μεταφορά του ἀπὸ τὸν ἀρχιστράτηγο Μιχαὴλ στὸν παράδεισο τῆς Ἐδέμ, καθόλη τὴ διάρκεια τοῦ Κατακλυσμοῦ, ὥστε νὰ ἀποτελέσει τὴ συνέχεια ἀλλὰ καὶ τὴ νέα ἀπαρχὴ μιᾶς νέας ἱερατικῆς τάξης στὸν καινούργιο κόσμος τοῦ Θεοῦ μετὰ τὸν Κατακλυσμὸ (κεφ. 71-73). Αὐτὸ τὸ κείμενο περὶ Μελχισεδέκ μεταφράσαμε ἀπὸ τὴν πιὸ εὐρύτερη ἀναθεώρηση τοῦ Ἐνώχ Β' τῶν Ἀποκρύφων καὶ Ψευδεπιγράφων τοῦ J. Charlesworth, ποῦ ἐξέδωκε πέρυσι ὁ οἶκος Doublday, κατὰ τὴν παράδοση τοῦ «J», ποῦ εἶναι χωρὶς κενά.

2. Ἀρχικὴ γλῶσσα, χρόνος συγγραφῆς καὶ προέλευσης τοῦ βιβλίου, καὶ θεολογικὲς ἰδέες.

Δυστυχῶς, γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ θέματα δὲν ἔχει νὰ ἀναφερθεῖ κανεὶς σὲ βέβαια πορίσματα τῆς ἔρευνας, ἀλλὰ μᾶλλον σὲ διάφορες εἰκασίαι ποῦ διατυπώθηκαν ἀπὸ διάφορους ἐρευνητὲς κατὰ καιροὺς. Πίσω ἀπὸ τὴ σημερινὴ σλαβονικὴ γ λ ὄ σ σ α τοῦ βιβλίου ὑπάρχει ἀναμφισβήτητα κάποιον βασικὸν ἑλληνικὸ κείμενο. Στὸ κεφ. 30 τῆς εὐρύτερης ἀναθεώρησης ἀναφέρονται τὰ ἑλλη-

νικά ὀνόματα τῶν πλανητῶν, ἐνῶ ἄλλοῦ τὸ ὄνομα Ἀδὰμ παράγεται ἀπὸ τὰ ἀρχικά τῶν λέξεων ἀνατολή, δύση, ἄρκτος, μεσημβρία! Τὸ πρόβλημα εἶναι ἄν, πίσω ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἑλληνικὴ βάση ἢ ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ κείμενο τοῦ Ἐνώχ Β', μποροῦμε μὲ ἀρκετὴ πιθανότητα νὰ διακρίνουμε τὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς σημιτικοῦ πρωτοτύπου. Κάτι τέτοιο ὑποστηρίχθηκε ἀπὸ διάφορους ἐρευνητὲς καὶ ἀπὸ τὸν N. Meshchersky, ποὺ προσπάθησε νὰ δείξει τὴ βραχύτερη ἀναθεώρηση ὡς στηριζόμενη σὲ σημιτικὸ πρότυπο («Concerning the History of the Text of the Slavonic Book of Enoch»). *Vizantiskii vremennik* 24, 1964, 91-108, στὴ ρωσικὴ γλώσσα). Τὸ κείμενο εἶναι πραγματικὰ γεμάτο ἀπὸ σημιτισμούς. Κι' ὅποιος π.χ. διαβάζει τὰ κεφ. 69-73 καταλαβαίνει ἀμέσως πὼς ἔχει μπροστά του ἓνα κείμενο μεταφρασμένο ἀπὸ σημιτικὸ πρωτότυπο. Νὰ ποῦμε ὅτι οἱ σημιτισμοὶ ὀφείλονται στὶς ἐβραϊκὲς ἢ ἀραμαϊκὲς πηγές ποὺ μποροῦσε νὰ ἔχει ὑπόψη του τὸ ἑλληνικὸ πρωτότυπο; Κι' αὐτὸ δὲν εἶναι ἀδύνατο. Πάρα πέρα δὲν ἢμπορεῖ νὰ προχωρήσει κανεὶς.

Ὡς πρὸς τὸ χ ρ ό ν ο συγγραφῆς τοῦ ἔργου ἐπικρατεῖ ἡ ἴδια ἀβεβαιότητα. Ὁ J. T. Milik (*Problèmes de la littérature hénochéique à la lumière des fragments araméens de Qumran*, *Harvard Theological Review*, 64, 1971) πιστεύει ὅτι ὁ Ἐνώχ Β' ἐγράφη εἰς τὸ Βυζάντιο κατὰ τὸν 9ο αἰ. μ.Χ., καὶ ὁ Vaillant ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι χριστιανικὴ ἀναθεώρηση τοῦ Ἐνώχ Α' καὶ ἢμπορεῖ νὰ ἀναχθεῖ μέχρι καὶ τὸν 7 αἰ. μ.Χ. Ἀντιθέτως, ὁ Charles καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἔργο π ρ ο έ ρ χ ε τ α ι ἀπὸ κάποιον ἐξελληνισμένο Ἰουδαῖο τῆς Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸν Α' αἰ. μ.Χ. Ἄς σημειωθεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως τοῦ Charles ὅτι —ἂν ἐξαίρεσει κανεὶς προφανῶς χριστιανικὲς παρεμβάσεις εἰς τὸ κείμενο— τοῦτο δὲν περιέχει τίποτε περὶ Μεσσίας οὔτε περὶ κάποιας ἄλλης χαρακτηριστικῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Οἱ σχέσεις τοῦ Ἐνώχ Β' πρὸς τὰ κείμενα τῆς Ν. Θάλασσας συζητεῖται, χωρὶς ἢ ἔρευνα νὰ ἔχει καταλήξει σὲ κάποιον θετικὸ ἀποτέλεσμα. Οὔτε πρὸς τοὺς Ἑσσηαίους, οὔτε πρὸς τοὺς Θεραπευτὲς τῆς Αἰγύπτου μπορεῖ νὰ συνδεθεῖ τὸ ἔργο. Ἐχοῦμε ἐνώπιόν μας ἓνα μιδρασικὸ (ἐρμηνευτικὸ) κείμενο περικοπῶν τοῦ κεφ. 6 τῆς Γενέσεως, ἐπεξεργασμένο ὅμως πρὸς διάφορες κατευθύνσεις ἔτσι ποὺ νὰ μὴν μποροῦμε νὰ ποῦμε τίποτε θετικὸ ὡς πρὸς τὴν προέλευση καὶ τὸ χρόνο συγγραφῆς του. Εὐστοχα ὁ Andersen παρατηρεῖ: «Ἄν ὁ Ἐνώχ Β' ἀνάγεται στοὺς χρόνους ἀλλαγῆς τῆς χρονολογίας μας, ἀποτελεῖ πηγὴ μεγάλης σπουδαιότητος γιὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ συγκρητισμοῦ ἐπιλεκτῶν τμημάτων τῆς Ἰουδαϊκῆς πίστεως μὲ κοσμολογικὲς θεωρίαι τοῦ περιβάλλοντος» (σελ. 96). Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὅσοι —οἱ πλεῖστοι— εἶναι ὑπὲρ μιᾶς ἀρχαιότερης χρονολόγησής του, ὡς πιθανώτερο χρόνο προέλευσός του θεωροῦν τὴν ἐποχὴ μετὰ τὸ 70 μ.Χ., ἀφοῦ ὁ Ναὸς δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχει πιά. Τὰ σχετικὰ μὲ τὸν χρόνο καὶ τὴν προέλευση τοῦ ἔργου θέλω νὰ κλείσω μὲ μιὰ παρατήρησιν πάλι

τοῦ Andersen: «Τὸ ὑλικὸ πὺ ἔχουμε δείχνει τοῦλάχιστον πὺς κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἀλλαγῆς τῆς χρονολογίας μας μιδρασικὸι ἔξωραϊσμοὶ σύντομων βιβλικῶν ἀφηγήσεων μποροῦσαν νὰ προσλάβουν ἀρκετὰ φανταστικὰ στοιχεῖα». Καὶ σχετικὰ πρὸς τὴν παράδοση περὶ Μελχισεδὲκ καὶ τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴ ἐπίσης σημειώνει: «Ἡ πιδ νηφάλια διαπραγματεύση στὴν πρὸς Ἑβραίους, ἐνῶ περιλαμβάνει στοιχεῖα μὴ προερχόμενα ἀπὸ τὴν Π.Δ., ...θὰ μποροῦσε νὰ θεωρηθεῖ ὡς μία νέα χριστιανικὴ προσπάθεια νὰ λεχθεῖ γι' αὐτὸ τὸ τρέχον ζήτημα κάτι πὺ θὰ ταίριαζε μὲ τὸ χριστιανικὸ εὐαγγέλιο» (σελ. 97). Ἐμεῖς, προσωπικὰ, πιστεύουμε ὅτι ὁ στίχ. Ἑβρ. 7,3 περιέχει ἐντελῶς παράλληλα στοιχεῖα πρὸς τὴν περὶ Μελχισεδὲκ παράδοση τοῦ Ἐνώχ Β', κεφ. 69-73.

Ἄν ἐξαιρέσουμε τὴν παράδοση περὶ Μελχισεδὲκ, ὁ Ἐνώχ Β' δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἔξάρουμε κάποιες διδασκαλίες του σὺν χτυπητὰ δικές του θεολογικὲς διδασκαλίες. Σὲ μεγάλη περιωπὴ βρίσκονται, κατὰ τὸν συγγραφέα ἢ τοὺς συγγραφεῖς τοῦ ἔργου, τὰ βιβλία πὺ ἔγραψε ὁ ἴδιος ὁ Ἐνώχ, ὅπως καὶ ἐκεῖνα τῶν προγόνων του Ἀδάμ, Σὴθ κτλ. Ὁ Μονοθεῖσμός πὺ διδάσκει εἶναι συνεπής, ἀλλὰ ἔχει ἰδιορρυθμίες. Μεγάλη σημασία δίνεται, παράλληλα, πρὸς τὸ ρόλο τῶν ἀπειράριθμων ἀγγελικῶν ταγμάτων, πὺ κουμαντάρουν τὰ πάντα μέσα στὸν κόσμος. Παράξενη εἶναι ἡ θεωρία τοῦ συγγραφέα γιὰ τὸν ἄνθρωπο ὡς πραγματικὴ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ —κάτι πὺ κυμαίνεται μεταξὺ τοῦ μεταφυσικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ. Γι' αὐτὸ ἡ κακοποίηση ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο εἶναι ἔγκλημα. Ὁ συγγραφέας ἔχει ἐπίσης ἐνδιαφέρουσες ἰδέες γιὰ τὴν εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου ὡς πρὸς τὴ μεταχείριση τῶν ζώων. Δὲν παρουσιάζονται εἰς τὸν Ἐνώχ Β' χαρακτηριστικὲς ἰουδαϊκὲς καὶ χριστιανικὲς διδασκαλίες. Καταπολεμεῖται ἡ ἀνηθικότητα γενικὰ, εἰδικώτερα ἡ κακομεταχείριση τῶν ἀδυνάτων ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς, καὶ τὸ βιβλίον εἶναι γεμάτο ἀπὸ σχετικὲς ἠθικὲς προτροπὲς καὶ παρααινέσεις, ἐνώπιον μάλιστα τῆς ἐπερχομένης Κρίσεως.

3. Βιβλιογραφία: Ἐκτὸς ἀπὸ τίς μελέτες πὺ ἀναφέρονται στὸ κείμενο ἢ στὰ σχόλια, γιὰ πληρέστερη βιβλιογραφία ὁ ἀναγνώστης παραπέμπεται στὸ ἔργο τοῦ J. Charlesworth, *The Pseudepigrapha and Modern Research*, LXX, Scholars Press, Montana, 1976, σελ. 103-106.

Πρέπει ἐπίσης νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι τὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα τοῦ Ἐνώχ Β' δὲν ἔχουν κεφάλαια καὶ στίχους. Ὅλες ὅμως σήμερα οἱ ἐκδόσεις ἀκολουθοῦν τὴ διαίρεση τοῦ κειμένου πὺ εἰσήγαγε ὁ Charles.

Β' KEIMENO — ΣΧΟΛΙΑ

1 Κεφ.: Τὸ ὄνειρο τοῦ Ἐνώχ.

¹Όταν ἔγινα 365 χρόνων, ²μιὰ ἡμέρα τοῦ δευτέρου μηνὸς ἤμουν μόνος στὸ σπίτι. ³Ἐνοιωθα μεγάλη δυσφορία καὶ ἔκλαιγα· ἔτσι μὲ ἐπῆρε ὁ ὕπνος. ⁴Τότε μοῦ παρουσιάσθηκαν δύο πολὺ μεγάλοι ἄνδρες, ποὺ παρόμοιους δὲν ἔχω ποτὲ ἰδεῖ ἐπὶ τῆς γῆς. ⁵Τὸ πρόσωπόν τους ἔλαμπε ὅπως ὁ ἥλιος, τὰ μάτια τους ἦταν σὰν λάμπες ποὺ καΐνε· ἀπὸ τὸ στόμα τους ἔβγαине φωτιά, ἢ στολή τους καὶ τὸ ἄσμα τους ἦσαν μεγαλειώδη, τὰ χέρια τους σὰν χρυσὲς φτεροῦγες. ⁶Ἐστάθηκαν στὶς κεφαλὰς τῆς κλίνης μου καὶ μὲ ἐκάλεσαν μὲ τὸ ὄνομά μου. ⁷Ἐύπνησα ἀπὸ τὸν ὕπνο καὶ σηκώθηκα ἀπὸ τὸ κρεβάτι μου· ⁸ἔπειτα ὑποκλίθηκα ἐνώπιόν τους, μὲ τὸ πρόσωπό μου ὠχρὸ ἀπὸ τρόμο. ⁹Τότε μίλησαν οἱ δύο ἄνδρες πρὸς ἐμένα: Ἡσύχασε, Ἐνώχ! Μὴ φοβᾶσαι! Ὁ αἰώνιος Θεὸς μᾶς ἔστειλε πρὸς ἐσέ. Πρέπει σήμερα νὰ ἀνεβεῖς στὸν οὐρανὸ μαζί μας. ¹⁰Δῶσε στοὺς υἱούς σου καὶ στὰ μέλη τοῦ οἴκου σου συμβουλὲς γιὰ τὸ τί ὀφείλουν νὰ κάνουν στὸ σπίτι σου! Ὅμως κανεὶς δὲν πρέπει νὰ σὲ ἀναζητήσῃ, μέχρις ὅτου ὁ Κύριος σὲ φέρει πίσω σ' αὐτούς. ¹¹Ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ βγήκα ἔξω, φώναξα τοὺς υἱούς μου Μαθουσάλα καὶ Ρεγίμ καὶ τοὺς ἀφηγήθηκα τὰ πάντα, ὅσα οἱ δύο ἄνδρες μοῦ εἶχαν πεῖ.

2 Κεφ.: Προτροπὲς τοῦ Ἐνώχ.

¹Τέκνα μου! Δὲν ξέρω ποῦ πηγαίνω ἢ τί θὰ συναρτήσω. ²Τέκνα μου! Μὴ ἀπομακρυνθεῖτε ἀπὸ τὸν Θεόν. Περπατᾶτε ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου! Τηρεῖτε τὶς ἐντολὲς του! Μὴ λατρεύετε ψεύτικους θεούς, θεοὺς ποὺ δὲν δημιουργήσαν οὔτε τὸν οὐρανὸ οὔτε τὴ γῆ καὶ ποὺ εἶναι πρόσκαιροι! ³Φυλάξατε τὶς καρδιές σας πιστὲς στὸ φόβο τοῦ Κυρίου. ⁴Μὴ μὲ ἀναζητήσετε, μέχρις ὅτου ὁ Κύριος μὲ ἐπαναφέρει σ' ἐσᾶς!

1. 3α Βλ. Α' Ἐνώχ 83,3· 5. 5α Πρβλ. Δαν. 10,6· Ἰεζ. 1,13· Ἀποκ. 1,14· 19,12 8α Α' Ἐνώχ 15,1· Ἰεζ. 2,6 9α Περὶ υἱῶν τοῦ Ἐνώχ γίνεται λόγος καὶ εἰς τὸν Α' Ἐνώχ, ὅμως καὶ ἐδῶ κατ' ὄνομα μνημονεύεται μόνο ὁ Μαθουσάλας.

2. 3α εἶναι ἀξιο σημειώσεως ὅτι ἡ μοναδικὴ προειδοποίησις τοῦ Ἐνώχ πρὸς τοὺς υἱούς του εἶναι ἡ ἀποφυγὴ τῆς εἰδωλολατρείας καὶ ἡ διατήρησις τῆς πίστεως εἰς τὸν ἕνα Θεὸ τῆς παραδόσεως.

3 Κεφ.: Τὸ οὐράνιο ταξίδι τοῦ Ἐνώχ.

¹Καὶ ἀφοῦ ἔτσι μίλησα πρὸς τοὺς υἱούς μου, μ' ἐκάλεσαν οἱ δύο ἄνδρες, μ' ἔβαλαν ἐπάνω στὰ φτερά τους καὶ μὲ ἔφεραν πάνω εἰς τὸν πρῶτο οὐρανὸ καὶ μὲ κατέβασαν ἐκεῖ^α.

4 Κεφ.: Θεά τῶν ἀστέρων.

¹Τότε μὲ ὀδήγησαν ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων^α, τῶν ἀρχόντων τῶν τάξεων τῶν ἀστέρων. Καὶ αὐτοὶ μοῦ ἔδειξαν τὶς τροχιές καὶ τοὺς ἐτήσιους δρόμους τους· μοῦ ἔδειξαν ἐπίσης δύο ἑκατοντάδες ἀγγέλους ποὺ κυβερνοῦν τὰ ἀστέρια καὶ τὶς οὐράνιες συνδέσεις τους, καὶ οἱ ἄγγελοι πετοῦσαν μὲ τὰ φτερά τους.

5 Κεφ.: Θεά τῶν νεφῶν.

¹Μοῦ ἔδειξαν ἐπίσης τὰ ταμεῖα κατοικίας τῶν νεφῶν, ἀπὸ ὅπου σηκῶνται καὶ βγαίνουν, καθὼς ἐπίσης καὶ ἄλλους χώρους γιὰ τὸ χιόνι καὶ τὸν παγετό, καὶ τοὺς τρομεροὺς ἀγγέλους, ποὺ φρουροῦν τὰ ταμεῖα^α.

6 Κεφ.: Θεά τῶν πηγῶν τῆς δροσιᾶς.

¹Μοῦ ἔδειξαν ἐπίσης τοὺς χώρους τῆς δροσιᾶς, ποὺ μοιάζει μὲ τὸ λάδι τῆς ἑληᾶς. Καὶ αὐτοὶ οἱ χῶροι φυλάγονται ἀπὸ ἀγγέλους, ποὺ τὰ ἐνδύματά τους μοιάζουν μὲ τὰ λουλούδια τῆς γῆς.

7 Κεφ.: Τὸ ταξίδι εἰς τὸν δεῦτερο οὐρανό.

¹Ὑστερα μὲ ἐπῆραν οἱ δύο ἄνδρες καὶ μὲ ὀδήγησαν εἰς τὸν δεῦτερο οὐρανό. Ἐδῶ μοῦ ἔδειξαν φυλακισμένους ποὺ τηροῦνται περιμένοντας γιὰ τὴν κρίση ποὺ δὲν ξέρει μέτρα. ²Εἶδα τοὺς καταδικασμένους νὰ κλαῖνε, καὶ ἐρώτησα τοὺς δύο ἄνδρες ποὺ ἦσαν μαζί μου; Γιατί αὐτό: βασανίζονται; ³Οἱ ἄνδρες μοῦ εἶπαν: Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἔκπτωτοι ἀπὸ τὸν Κύριο ἀγγελοι, αὐτοὶ

3. 1α Εἰς τὸν Α' Ἐνώχ ἡ ἀνάληψη τοῦ Ἐνώχ εἰς τοὺς οὐρανοὺς πρὸς συνάντησιν τοῦ Θεοῦ γίνεται «ἐν τῇ ὀράσει» ἀπὸ νεφέλες, ὀμίχλες καὶ διαδρομῆς ἀστέρων. — Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οὐρανῶν καὶ περὶ τοῦ τί βρίσκεται πάνω σὲ καθέναν ἀπ' αὐτοὺς βλ. ὅσα γράφονται γιὰ τὸ ἴδιο θέμα στὸν Ἑλληνικὸ (III) Βαρούχ, εἰδικώτερα εἰς τὰ περὶ τῆς θεολογίας τοῦ βιβλίου αὐτοῦ.

4. Εἰς τὸν Α' Ἐνώχ 6,5 οἱ πεσόντες ἀγγελοι ἀνέρχονται σὲ 200. Ἀπὸ τῆ συνάφεια ἐπιβάλλεται ἡ γραφὴ «τῶν πρεσβυτέρων» ἀντὶ τοῦ «ἀρχαίου τῶν ἡμερῶν» ποὺ ἔχει ὁ Riesler. Αὐτοὶ ἐδῶ οἱ ἀρχόντες τῶν στρατιῶν τῶν ἀστέρων δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν σχέση μὲ τὴν πτώσιν τῶν ἀγγέλων.

5. 1α Γι' αὐτὰ τὰ «ταμεῖα» γίνεται πολὺς λόγος εἰς τὸν Ἐνώχ Α' (60,19· 20 κ.ά.).

ποὺ δὲν ἄκουσαν τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ ἀκολούθησαν τὴ δική τους βουλή. ⁴Ἀρχισα νὰ θρηνώ ἐξ αἰτίας τους. Τότε ἔπασαν στὰ πόδια μου οἱ ἄγγελοι καὶ μοῦ εἶπαν: Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ! Παρακάλεσε τὸ Θεὸ γιὰ μᾶς! ⁵Κι ἐγὼ τοὺς εἶπα: Ποιὸς εἶμαι ἐγώ, ἓνας θνητός, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ παρακαλέσει ὑπὲρ ἀγγέλων; Ποιὸς ξέρει γιὰ ποῦ πηγαίνω ἢ τί θὰ μοῦ συμβεῖ, ἢ ποιὸς πρᾶγματι θὰ προσευχηθεῖ γιὰ μένα;^α

8 Κεφ.: Ταξίδι εἰς τὸν τρίτο οὐρανό.

¹Τότε μὲ ἐπῆραν οἱ δύο, καὶ μὲ ὠδήγησαν εἰς τὸν Τρίτο οὐρανὸ καὶ μὲ κατέβασαν ἐκεῖ εἰς τὸ μέσον τοῦ παραδείσου, σὲ μιὰ ὑπέροχη τοποθεσία. ²Κάθε δένδρο ἦταν γεμάτο ἄνθη, κι' ὅλα τὰ φρούτα ἦσαν ὠριμα καὶ ὅλα τὰ εἶδη φαγητῶν σὲ ὑπεράφθονη ποσότητα μὲ ὅλες τὶς εὐχάριστες εὐωδίες. Τέσσερις ποταμοὶ περνοῦσαν κυλώντας μαλακὰ καὶ κάθετι ποὺ φυτρώνει εἶναι καλὸ πρὸς βρώση. ³Ἐκεῖ ἦταν καὶ τὸ δένδρο τῆς ζωῆς, ὅπου ὁ Θεὸς ἀναπαύεται, ὅταν πηγαίνει μέσα στὸν Παράδεισο, καὶ τὸ δένδρο αὐτὸ ἔχει μιὰ θαναταστή εὐωδία. ⁴[Αὐτὸ τὸ δένδρο ἔχει κάτι ἀπὸ κάθε φρουτόδενδρο καὶ ἀπὸ κάθε καρπὸ, καὶ οἱ ρίζες του εἶναι στὸν Παράδεισο κοντὰ στὴν ἔξοδο ποὺ ὠδηγεῖ πρὸς τὴ γῆ]. ⁵Ἐνα ἄλλο δένδρο ἐκεῖ πλησίον, ἓνα ἐλαιόδενδρο, ἄφηνε συνεχῶς νὰ ρεεῖ τὸ λάδι. ⁷Δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ κανένα ἄκαρπο δένδρο· ὅλα τὰ δένδρα εἶναι εὐλογημένα. ⁸Καὶ οἱ ἄγγελοι* ποὺ φυλᾶνε τὸν παράδεισο εἶναι ἀστραφτεροὶ σὰν τὸ φῶς καὶ ὑπηρετοῦν τὸν Κύριο διὰ παντός καὶ ψάλλουν ἀκατάπανστα καὶ γλυκά. Καὶ εἶπα: Πόσο ἀξιέραστος εἶναι αὐτὸς ὁ Τόπος!^α

9 Κεφ.: Κατοικία τῶν Δικαίων.

¹Οἱ δύο ἄνδρες εἶπαν εἰς ἐμέ: Ἐνώχ! Ὁ Τόπος αὐτὸς εἶναι ἐτοιμασμένος γιὰ τοὺς δικαίους, ποὺ στὴ ζωὴ τους ὑπέστησαν ἀνυχίες καὶ ἀρρώστησαν, καὶ τὰ μάτια τους ἀπέστρεψαν ἀπὸ ἀδικία καὶ ἀσκοῦν δικαία κρίση· δίνον πωμὶ στοὺς πεινασμένους καὶ ἐνδύουν τοὺς γυμνοὺς, τοὺς καλύπτουν μὲ ἐνδύματα καὶ σηκώνουν αὐτοὺς ποὺ ἔχουν πέσει καὶ βοηθοῦν τοὺς ἀσθενεῖς· πο-

7. 5α Εἰς τὸν Ἐνώχ Α' ἀναλαμβάνεται ἀπὸ τὸν προπάτορα ἢ ἄνοδος μέχρι τὸν Κύριο τῶν Δυνάμεων καὶ ἡ μεσολάβηση ὑπὲρ τῶν ὑπὸ τὴν γῆ καταδικασμένων ἀγγέλων. Τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὸ θέμα τοῦ Ἐνώχ Α'. Ἐδῶ ὁ σ. δὲν δείχνει ἐνδιαφέρον γι' αὐτό. Περὶ «τῶν ἐν φυλακῇ πνευμάτων» πρβλ. Β' Πέτρ. 2,4· Ἰούδα 4.

8. Ὁ οὐράνιος παράδεισος περιγράφεται, ἐμπλουτισμένα βεβαίως, μὲ τὰ γνωστὰ χρώματα τοῦ Παραδείσου τῆς Ἐδέμ (Γεν. κεφ. 2).

8α Ὁ Παράδεισος βρίσκεται εἰς τὸν τρίτο οὐρανό, ὅπως καὶ εἰς τὴν Β' Κορινθ. 12,2· 4. — Τὰ Χερουβειμ ὡς φρουροὶ τοῦ παραδείσου (Γεν. 3,24) εἰς τὸ κεῖμενό μας ἔχουν ἄλλο χαρακτήρα.

ρεύονται πρὸ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου καὶ μόνον αὐτὸν ὑπηρετοῦν. Γιὰ τέτοιους ἀνθρώπους εἶναι προετοιμασμένος αὐτὸς ὁ Τόπος γιὰ αἰώνια κληρονομία^α.

10 Κεφ.: Ὁ Ἔνῳχος.

¹Τότε μ' ἐπῆραν οἱ δύο καὶ μεῖς ἔφεραν στὰ βόρεια τοῦ οὐρανοῦ. Ἐκεῖ μοῦ ἔδειξαν ἕνα τρομερὸ τόπο. ²Ἐκεῖ ἦταν σκότος καὶ δμίχλη, κανένα φῶς, μόνο φωτιὰ καὶ φλόγες. Καὶ τὸ σκοτάδι βυθίζεται πάνω σὲ ἐκεῖνον τὸν Τόπο. ³Ἐκεῖ ὑπάρχει μόνο πάχη, πάχος καὶ φυλακὴ. Καὶ φρικτοὶ, ἀσπλαχνοὶ ἄγγελοι ἔφεραν ὅπλα καὶ τιμωροῦσαν χωρὶς ἔλεος^α. ⁴Ἐμίλησα: Πόσο τρομερὸς εἶναι αὐτὸς ὁ τόπος! Τότε εἶπαν οἱ δύο εἰς ἐμέ: Ἐνῳχ! Αὐτὸς ὁ τόπος εἶναι ἐτοιμασμένος γιὰ τοὺς ἀνέντιμους ποὺ πράττουν ἐπὶ τῆς γῆς χωρὶς Θεοῦ. Ἀσκοῦν τὴ μαγεία καὶ γοητεῖες καὶ ἀποκοτοῦν φήμη γιὰ τὰ ἔργα τους.

⁵Κλέβουν μυστικὰ τὶς ἀνθρώπινες ψυχές, λόνουν τὸ ζυγὸ ποὺ τὶς δένει, γίνονται πλούσιοι ἀπὸ ξένα ἀγαθὰ μεῖς πράξεις βίας. Αὐτοὶ, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ θρέψουν, σκοτώνουν μεῖς πείνα τοὺς φτωχοὺς, αὐτοὶ ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἐνδύσουν τοὺς γυμνοὺς, τοὺς γδύνουν ἐντελῶς. ⁶Δὲν ἀνεγνώρισαν τὸ Δημιουργό τους, ἀλλὰ λάτρευαν μάταιους θεοὺς. Γιὰ ὅλους αὐτοὺς εἶναι ὁ τόπος αὐτὸς ἐτοιμασμένος γιὰ αἰώνια κληρονομία.

11 Κεφ.: Ταξίδι εἰς τὸν τέταρτο οὐρανό.

¹Τότε μεῖς ἐπῆραν οἱ δύο μακριὰ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ μεῖς ἔφεραν εἰς τὸν τέταρτον Οὐρανό^α. Μοῦ ἔδειξαν ὅλες τὶς κινήσεις καὶ διαδρομὲς καὶ ὅλες τὶς

9. 1α Τὸ κείμενο θυμίζει ποικιλία παλαιοδιαθητικῶν ἐκφράσεων, ἰδιαίτερα ὅμως τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθ. κεφ. 25.

10. 2α Πολὺ ἐνδιαφέρουσα αὐτὴ ἡ τοποθέτηση τῆς κόλασης στὰ βόρεια τοῦ τρίτου οὐρανοῦ, ὅχι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸν παράδεισο. Εἶναι ὅμως γνωστὸ ὅτι σὲ παλαιότερες ἐποχές (Ἰωβ 1,7· 8) καὶ ὁ Σατανὰς ἦταν παρὼν εἰς τὸν οὐρανό, κι' ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη (πρβλ. Λουκ. 10,18) περιγράφει τὸ τέλος αὐτῆς τῆς καταστάσεως (12,7-9· 12). Ἡ παλαιότερη ἐκείνη ἀντίληψη σιγά-σιγά ἐξέλιπε ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ καὶ τὴν ἰουδαϊκὴ παράδοση.

Εἶναι, ἐπίσης, φανερὸ ὅτι τὸ ἠθικὸ στοιχεῖο εἶναι αὐτὸ ποὺ δεσπόζει εἰς τὴν κρίση τοῦ σ., ὅχι ἄλλοι παράγοντες.

Ἡ ἔννοια ἀγγέλων τῆς καταστροφῆς, τιμωρῶν πνευμάτων, εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὴν Π.Δ. (Β' Βασ. 24,16· Δ' Βασ. 19,35· Α' Παραλειπ. 21,15). Στὸν Α' Ἐνῳχ ἐπανειλημμένως ἀναφέρεται ἡ τάξις αὐτῆ τῶν ἀγγέλων, κι' ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψη ὅλοι γνωρίζουμε τὸν ἀπολλύοντα» (9,11· 15). Πρβλ. καὶ Ἀποκ. Πέτρου 6,8.

11. 1α Ἡ περιήγηση στὸν τέταρτον οὐρανὸ δίνει εἰς τὸν Ἐνῳχ τὴν εὐκαιρία νὰ παρουσιάσει τὶς ... ἰδιαίτερες ἀστρονομικὲς του γνώσεις. Εἰς τὴν εὐρύτερη ἀναθεώρηση μνημονεύονται Φοίνικες καὶ Χαλκιδραὶ, ποὺ συναντήσαμε ἤδη ὡς συνοδοὺς τοῦ ἡλιοῦ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Βαροῦχ. Τὸ γενικὸ σχῆμα ὁμοιάζει μεῖς αὐτὸ ποὺ ξέρουμε ἀπὸ τὸν Α' Ἐνῳχ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ συνοδεία τοῦ ἡλιοῦ ἀπὸ ἀστέρια στοὺς στίχ. 3 καὶ 4, ποὺ ἀπουσιάζουν ἀπὸ

ἀκτίνες τοῦ φωτός τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, τὸ μέγεθός τους καὶ τὶς διαδρομὲς τους. ²Ὁ ἥλιος ἔχει ἑπτὰ φορές περισσότερο φῶς ἀπὸ τὴν σελήνη· τοὺς κύκλους των αὐτοὺς κάνουν πάνω σὲ ἄρματα, ὅπου τὸ καθένα κινεῖται πρὸς τὴν κατεύθυνση πού πνέει ὁ ἄνεμος. Ὡς πρὸς τὸ ξεκίνημά τους καὶ τὴν ἐπιστροφή δὲν ἔχουν ἡσυχία ἡμέρα καὶ νύκτα. ³Τέσσαρα μεγάλα ἄστρα πηγαίνουν πάντα δεξιὰ τοῦ ἄρματος τοῦ ἡλίου, καὶ τέσσερα πάντα ἀριστερά. ⁴Καὶ ἄγγελοι προηγοῦνται τοῦ ἄρματος τοῦ ἡλίου.

12 Κεφ.: Στὸν τέταρτο οὐρανό.

¹Πνεύματα πού πετοῦν, τὸ καθένα μὲ δώδεκα πτέρυγες. ²Δώδεκα πτέρυγες ἔχει κάθε ἄγγελος, πού ὀδηγεῖ τὸ ἄρμα, μεταφέρουν δρόσο καὶ καῦμα, ὅταν ὁ Κύριος τοὺς διατάξει ⁴μὲ τὶς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου νὰ κατέβουν πάνω στὴ γῆ.

13 Κεφ.: Ἡ ἀνατολή.

¹Μετὰ μ' ἐπῆραν οἱ δύο στὰ Ἀνατολικά τοῦ Οὐρανοῦ καὶ μοῦ ἔδειξαν τὶς πόλεις, πού περνάει ὁ ἥλιος κατὰ τὶς διάφορες ἐποχὲς τοῦ ἔτους, μετὰ τὸ πέρασμα καθενὸς ἀπὸ τοὺς μῆνες, μετὰ τὴν σμίκρυνση καὶ μετὰ τὸ μέγλωμα στὶς ἡμέρες καὶ στὶς νύχτες. ²Ἐξῆ μεγάλες πόλεις· δὲν θὰ μπορούσα νὰ μετρήσω τὸ μέγεθός τους. Μέσα ἀπὸ αὐτὲς ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ προχωρεῖ πρὸς τὴ Δύση. ³Απὸ τὴν πρώτη ἀνατέλλει 42 ἡμέρες, ἀπὸ τὴν δευτέρα 35 ἡμέρες, ἀπὸ τὴν τέταρτη 35 ἡμέρες, ἀπὸ τὴν πέμπτη 35 ἡμέρες, ἀπὸ τὴν ἕκτη ... ⁴Τὰ ἔτη τελειώνουν μὲ τὴν ἐπανάληψη τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους.

14 Κεφ.: Ἡ Δύση.

¹Μετὰ μὲ ἔφεραν οἱ δύο στὰ δυτικά τοῦ Οὐρανοῦ· μοῦ ἔδειξαν ἐξῆ πόλεις πού ἦταν ἀνοιχτὲς πρὸς ἀνατολάς. ²Μέσα ἀπὸ αὐτὲς, δύο ὁ ἥλιος, ὅταν ἔχει περάσει τὴν ἀνατολικὴν πόλη, στὸ ἴδιο ἀριθμὸ ἡμερῶν. Ὅταν περάσει ἀπὸ τὶς δυτικὲς πόλεις, τότε τέσσερις ἄγγελοι παίρνουν τὸ στέμμα καὶ τὸ φέρνουν εἰς τὸν Κύριο. ³Καὶ ὁ ἥλιος στρέφει τὸ ἄρμα του καὶ προχωρεῖ παρὰ πέρα χωρὶς φῶς· μετὰ τοῦ βάζουν ξανά τὸ στέμμα στὶς ἀνατολικὲς πόλεις.

τὸν Α' Ἐνώχ. Τὰ περὶ στέμματος ἢ κορώνας τοῦ ἡλίου γνωρίζουμε, ἐπίσης, ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ Βαρούχ. Ὁ σ. πού μᾶς δίνει εἰς τὸ κεφ. 13 τὸ ἡλιακὸ ἔτος τῶν 365 1/4 ἡμερῶν, στὸ κεφ. 16 μνημονεύει τὸ σεληνιακὸ ἔτος τῶν 364 ἡμερῶν. Φαίνεται ὅτι ζεῖ μέσα εἰς ἓνα περιβάλλον ὅπου καὶ τὰ δύο ἡμερολόγια εἶχαν τοὺς ὁπαδοὺς τους. Εἶναι δυνατόν, ἐπίσης, νὰ κάνει ἀπλῶς ἐπίδειξη γνώσεων.

15 Κεφ.: Οἱ θύρες τοῦ οὐρανοῦ.

3. Καὶ οἱ δύο ἄγγελοι μου ἔδειξαν αὐτῇ τὴν διάταξιν τῶν θυρῶν, ἀπὸ τῆς ὁποῖας εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται. Τῆς θύρας αὐτῆς ἐδημιούργησεν ὁ Κύριος γιὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ χρόνου καὶ τὴν μέτρησιν κατὰ τὰ ἔτη τοῦ ἡλίου.

16 Κεφ.: Οἱ φάσεις τῆς σελήνης.

1. Μοῦ ἔδειξαν ἐπίσης τὴν τάξιν τῆς Σελήνης, ὅλες τῆς τροχιᾶς της, καὶ οἱ δύο ἄνδρες μὲ ἐπληροφόρησαν γιὰ ὅλες τῆς παρεκκλίσεις της καὶ τῆς πύλες της, δώδεκα πύλες πρὸς ἀνατολὰς, ἀπὸ τῆς ὁποῖας ἡ σελήνη εἰσέρχεται κατὰ τοὺς συνήθεις χρόνους, ²καὶ τῆς δυτικῆς πύλες ἐπίσης σύμφωνα μὲ τὸν κύκλον, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνατολικῶν πυλῶν. ³Εἰσέρχεται ἐπίσης στὶς δυτικῆς πύλες καὶ συμπληρώνει τὸ ἔτος, 365 ἡμέρες. ⁴Τὸ σεληνιακὸ ἔτος ἔχει 354 ἡμέρες καὶ γι' αὐτὸ ὀνομάζεται «ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ μὴ ἐπιμεριζόμενος». ⁵Τὰ ἔτη δηλ. μετροῦνται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν τους, γιὰτὶ ἀλλοιωτικὰ ἢ διάρκεια τῶν ἑτῶν θὰ μεταβάλλονταν. ⁶Ὅταν τελειώσῃ μὲ τῆς δυτικῆς πύλες, τότε προχωρεῖ πάλι μὲ τὸ φῶς της πρὸς τῆς ἀνατολικῆς πύλες. Ἔτσι κάνει τὸν κύκλον της ὅπως ὁ οὐρανός, καὶ τὸ ἄρμα της, ὅπου ἀνεβαίνει κατὰ τὴν πορεία του ὁ ἄνεμος, καὶ πνεύματα ποῦ πετοῦν σύρουν τὸ ἄρμα της, κάθε ἄγγελος ἔχει ἕξ πτέρυγες.

17 Κεφ.: Ὑμνος τῶν ἀγγέλων.

¹Στὴ μέση τοῦ οὐρανοῦ εἶδα ὀπλισμένους στρατιᾶς, οἱ ὁποῖοι μὲ ἀλόλους καὶ κύμβαλα ἀδιαλείπτως ἔψαλλον ὕμνον μὲ ὠραῖες φωνές, ἀτέλειωτα καὶ ποικίλα ἄσματα.

18 Κεφ.: Ὁ πέμπτος οὐρανός.

¹Μετὰ μ' ἐπῆραν οἱ δύο ἄνδρες στὸν πέμπτον Οὐρανόν· ἐκεῖ εἶδα πολλὰς στρατιᾶς, ἐργήτορας· ἡ ἐμφάνισή τους ἦταν ὅπως τῶν ἀνθρώπων· ἦταν ὁμοιωμένοι ἀπὸ τοὺς πύθονες γίγαντες.

17. 1α Μέχρι τὸ κεφ. 22 ἔχομε περιγραφή τῶν οὐρανίων στρατιῶν ποῦ καταλαμβάνουν τὸ χῶρον ἀπὸ τὸν τέταρτον οὐρανὸν καὶ πάνω. Οἱ ὀπλισμένοι στρατιᾶς τοῦ κεφ. 17 δὲν ἐξηγοῦνται ἐδῶ. Κατὰ τὴν Διαθ. Λευὶ 3,3 οἱ ἀγγελικὲς στρατιᾶς βρίσκονται στὸν τρίτον οὐρανόν, ὀνομάζονται «αἱ δυνάμεις τῶν παρεμβολῶν· οἱ ταχθέντες εἰς ἡμέραν κρίσεως ποιῆσαι ἐκδίκησιν τοῖς πνεύμασι τῆς πλάνης καὶ τοῦ Βελιάρ».

18. 1α Οἱ «ἐργήτοροι» εἶναι οἱ ἀρχικοὶ ἄγγελοι ἐπαναστάτες τοῦ οὐρανοῦ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Σατανῆλ. Ἡ ἐπανάστασή τους προηγήθηκε τῆς πτώσεως τῶν ἀγγέλων, ποῦ ὀρέχθησαν τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ ὡς ὑποκινητὲς αὐτοῦ τοῦ κακοῦ στὸν Ἀ' Ἐνώχ 54,6 θεωρεῖται ὁ Σατανᾶς. Ὁ μῦθος ἐδῶ διαφέρει εἰς ὀρισμένα στοιχεῖα τῶν κεφ.

19 Κεφ.: Ὁ ἕκτος οὐρανός.

¹Μετά μὲ ὀδήγησαν οἱ δύο ἄνδρες μακριὰ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ μὲ ἔφεραν στὸν ἕκτο Οὐρανός. ²Ἐκεῖ εἶδα ἑπτὰ χοροὺς ἀπαστρούπτοντες δοξασιμένους ἀγγέλους· τὸ πρόσωπό τους ἔλαμπε ὅπως ὁ ἥλιος· δὲν διακρίνονται μεταξύ τους οὔτε ἀπὸ τὸ πρόσωπό τους, οὔτε ἀπὸ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐνδυμασία τους. ³Αὐτοὶ φροντίζουν γιὰ τὴ σωστὴ τάξη στὸν κόσμον καὶ τὴν πορεία τῶν ἀστεριῶν, τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. ⁴Ἄγγελοι, ἄγγελοι, αὐτοὶ οἱ Οὐράνιοι ἄγγελοι φέραν σὲ ἀρμονία τὴν ὅλη ζωὴ τοῦ οὐρανοῦ· φροντίζουν γιὰ τὶς ἐντολές, τὴν διδασκαλία, τὸν αἶνον καὶ κάθε δοξολογία. ⁵Ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους κυβερνοῦν πάνω στὶς ἐποχὲς καὶ τὰ ἔτη, οἱ ἄλλοι πάνω στοὺς ποταμοὺς καὶ στὶς θάλασσες, ἄλλοι πάλι πάνω στοὺς καρπούς, στὸ χόρτο καὶ κάθε φυτὸ, καὶ ἄλλοι φροντίζουν γιὰ τὴ ζωὴ ὄλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου τὴν κατευθύνουν. ⁶Μεταξὺ τους ὑπάρχουν ἑπτὰ φοίνικες, ἑπτὰ χερουβείμ καὶ ἑπτὰ ἑξαπτέρυγα (Σεραφείμ)· ψάλλουν καὶ πανηγυρικὰ ὕμνοῦν μεταξύ τους· ὁ ὕμνος τους εἶναι ἀπερίγραπτος, καὶ ὁ Κύριος εὐφραίνεται ἀπὸ τὸ ὑποπόδιό του.

20 Κεφ.: Ὁ ἕβδομος οὐρανός.

¹Μετὰ μ' ἐπῆραν οἱ δύο ἄνδρες μακριὰ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ μὲ ἔφεραν στὸν ἕβδομο Οὐρανός. ²Ἐκεῖ εἶδα ἕνα μεγάλο φῶς καὶ ὅλα τὰ πύρινα στρατεύματα τῶν ἀσωμάτων ἀρχαγγέλων καὶ τὸν ἀπαστρούπτοντα τόπο τῶν Ὁφανεῖμ. Τότε

Α' Ἐνώχ 6-16, ὅπου οἱ ἡγέτες δὲν εἶναι Σατὰν ἀλλὰ «ἐγρήγοροι», δηλ. ὀπαδοὶ τους. Ὅπως ὁμως παρατηρεῖ ὁ Charles, εἰς τὸ Α' Ἐνώχ 59 οἱ ἀνώτεροι τῶν ἀγγέλων ἐπαναστάτησαν πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ Ἀδάμ, ἐπέβησαν τὴν Εὐά καὶ ἐπέφεραν τὴν πτώση κατὰ τὶς ἡμέρες τοῦ Ἰάρεδ. Οἱ ἐγρήγοροι ἦσαν μεγαλύτεροι ἀπὸ τοὺς πρὸ μεγάλους γίγαντες, ἀφοῦ οἱ γίγαντες τῆς Γεν. 6,4 ἦταν τέκνα τῶν «ἐγρηγόρων» ἀγγέλων.

19. 1α Διάφορος περιγραφή εἰς τὴν Διαθ. Λευτ 2,5· 6. Τὴν κατὰ πάντα ὁμοιότητα τῶν ἀγγέλων πρβλ. Ἀνάλ. Ἡσαΐου 8,5-6. Οἱ ἄγγελοι τοῦ κεφ. αὐτοῦ εἶναι τὰ «λειτουργικὰ πνεύματα». Τὰ Χερουβείμ καὶ Σεραφείμ τοῦ στιχ. 6 λειτουργοῦν καὶ εἰς τὸν ἕβδομο οὐρανό.

20. 1α Εἰς τὰ κεφ. 20-22 ἔχουμε περιγραφή τῶν ἀρχαγγελικῶν δυνάμεων ποὺ διακρίνει ὕφος λιτὸ καὶ μεγαλοπρεπὲς μαζί. Πηγὲς τοῦ σ. πρέπει νὰ εἶναι ὁ Ἡσ. κεφ. 6· Ἰεζ. κεφ. 1· Α' Ἐνώχ 14,9-17· 71,7-9 (Ἀποκ. Ἰωάν. κεφ. 4). Ἔχομε διαφόρων εἰδῶν κατὰ τάξεις τῶν ἀνωτέρων ἀγγελικῶν δυνάμεων: Κολοσ. 1,16 «θρόνοι... κυριότητες... ἀρχαί... ἐξουσίαι» ἐπίσης, Ἐφεσ. 1,21. «πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος». Συστηματικώτερη κατάταξη ἔχομε στὴν ἰουδαϊκὴ καὶ τὴ χριστιανικὴ παράδοση. Εἰς τὴν τελευταία ἐπικράτησαν τὰ ἐννέα τάγματα, κατὰ τὸν Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη: Σεραφείμ, Χερουβείμ, Θρόνοι, Κυριότητες, Δυνάμεις, Ἐξουσίαι, Ἀρχαί, Ἀρχάγγελοι, ἄγγελοι. Αὕτῃ ἡ ἱεραρχία ἐπικράτησε καὶ στὴ Δύση, γιὰτι υιοθετήθηκε ἀπὸ τὸν Dante στὸν Παράδεισό του.

1β Τὰ Ὁφανεῖμ φαίνεται ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὸν Ἰεζ. 10,12 καὶ ἐμφανίζονται ὡς πολυδύματα.

μ' ἔπιασε ἀγωνία καὶ ἄρχισα νὰ τρέμω. ²Τότε οἱ δύο μὲ τοποθέτησαν μεταξὺ ἐκείνων καὶ μοῦ εἶπαν: Ἐνώχ! Ἔχε θάρρος! Μὴ φοβῆσαι. ³Μοῦ ἔδειξαν ἀπὸ μακριὰ τὸν Κύριο, ποὺ κάθονταν πάνω στὸ θρόνο του, καὶ ὄλες τὶς οὐράνιες στρατιές, πῶς αὐτὲς κατὰ χοροὺς ... καὶ γονάτιζαν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. ⁴Ἐπειτα, πάλι ἀπομακρύνονταν καὶ ἔπαιρναν τὶς θέσεις τους μὲ χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση καὶ ἀμέτρητο φῶς.

21 Κεφ.: Ὁ Ἐνώχ ἐμφανίζεται πρὸ τοῦ Θεοῦ.

¹Καὶ οἱ πανένδοξοι ποὺ τὸν ὑπηρετοῦσαν δὲν τὸν ἄφηναν οὔτε ἡμέρα οὔτε νύχτα· στέκονταν μπροστὰ στὸν Κύριο σὲ πλήρη ἐτοιμότητα. Ὅλες ἐπίσης οἱ στρατιές τῶν Χερουβείμ καὶ Σεραφείμ ἔμεναν κοντὰ του γύρω ἀπὸ τὸ Θρόνο Του καὶ ὑμνοῦσαν πρὸ τοῦ Προσώπου τοῦ Κυρίου. ²Ὅταν εἶδα τὰ πάντα μὲ ἐγκατέλειψαν οἱ δύο ἄνδρες, καὶ στὸ ἐξῆς δὲν τοὺς εἶδα ξανά. Μὲ ἄφησαν μόνο μου στὸ τέλος τοῦ οὐρανοῦ· τότε τρόμαξα καὶ γονάτισα μὲ τὸ πρόσωπό μου στὴ γῆ. ³Τότε ὁ Κύριος ἔστειλε ἕναν ἀπὸ τοὺς ἐνδόξους του σ' ἐμένα, τὸν Γαβριήλ. Αὐτὸς μοῦ εἶπε: πάρε θάρρος, Ἐνώχ! Μὴ φοβᾶσαι τὶς οὐράνιες στρατιές! Ἀκολουθήσέ με καὶ μεῖνε ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου διὰ παντός! ⁴Κι' ἐγὼ τοῦ εἶπα: Ἀλλοίμονό μου, Κύριέ μου! Ἡ ψυχὴ μου μ' ἐγκατέλειψε ἀπὸ τὸ φόβο μου. Φώναξέ μου τοὺς δύο ἄνδρες ποὺ μὲ δδήγησαν σ' αὐτὸν τὸν τόπο. Αὐτοὺς τοὺς ἐμπιστεύομαι καὶ μ' αὐτοὺς θὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. ⁵Τότε ὁ Γαβριήλ μὲ ἐσήκωσε, ὅπως ἕνα φύλλο σηκώνεται ἀπὸ δυνατὸ ἀέρα, καὶ μὲ ἔστησε ἐνώπιον τοῦ Κυρίου.

22 Κεφ.: Ἡ οὐράνια ἐνδυμασία τοῦ Ἐνώχ.

¹Μετὰ ἔπεσα κάτω φαρδὺς-πλατύς, ἀλλὰ δὲν μποροῦσα νὰ δῶ τὸν Κύριο, τὸν Θεό. Ἀλλὰ παρακάλεσα τὸν Κύριο. ²Καὶ Κύριος ὁ Θεὸς εἶπε στὸ Μιχαήλ: Πάρε τὸν Ἐνώχ καὶ γδύσε τον ἀπὸ τὰ γῆινα ἐνδύματα! Ἀλειψέ τον μὲ εὐωδιαστὸ λάδι καὶ ντύσε τον μὲ τὰ ἐνδύματα τῆς δόξας! ³Κι' ὁ Μιχαήλ μοῦ ἔβγαλε τὰ ρούχα μου καὶ μὲ ἄλειψε μὲ εὐωδιαστὸ λάδι. Κι' αὐτὸ τὸ λάδι ἦταν κάτι περισσότερο ἀπὸ ἀστραφτερὸ φῶς. Αὐτὸ ποὺ μὲ ἄλειψε ἔμοιαζε μὲ εὐωδιαστὴ δροσιά· ἢ μυρωδιά του ἔμοιαζε μὲ τὸ μύρο καὶ ἡ λάμπη του μὲ τὶς

22. 8α Ἐὐωδιαστὸ λάδι εἶναι τὸ «ἐλαιον τοῦ ἐλέους», τῆς Ἀποκ. Μωϋσέως 9,3· 13,1. Ἔτσι ἔγινε σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς «πανένδοξους» (στίχ. 10). Γιὰ τὴν ἀποβολὴ τῶν γῆινων ἐνδυμάτων καὶ τὴν περιβολὴ μὲ ἐνδύματα δόξας· βλ. καὶ Α' Ἐνώχ 52,15· 108,12· Β' Κορ. 5,3· 4· Ἀποκ. 3,4· 5· 18· 4,4· 6,11· 7,9· 13· 14· 4 Ἔσδρ. 2,39· 45. — Αὐτὰ ὄλα σημαίνουν μιὰ βαθειὰ ἀλλαγὴ εἰς τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Ἐνώχ· παραδόξως ὅμως αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ δὲν τὸν προβληματίζει καθόλου, ὅταν ἀργότερα κατεβαίνει προσωρινὰ στὴ γῆ. Ὅπως καὶ ἄλλοτε ἔχομε σημειώσει, στὰ κείμενα αὐτὰ δὲν ὑπάρχει ἀντίθεση μεταξὺ αἰσθητοῦ καὶ νοητοῦ, ἢ ἀντίθεση εἶναι μεταξὺ παρόντος καὶ μέλλοντος.

ἀκτίνες τοῦ ἡλίου. ¹⁰ Ὄταν κύτταξα τὸν ἑαυτό μου, ἤμουν ἕνας ἀπὸ τοὺς παν-
ένδοξους χωρὶς διαφορά. Ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος ἔφυγαν ἀπὸ μένα. ⁴ Καὶ ὁ Κύ-
ριος μὲ ἐκάλεσε μὲ τὸ ἴδιο του τὸ στόμα καὶ εἶπε: Ἐνώχ! Ἔχε θάρρος! Μὴ
φοβᾶσαι! Μείνε ἐνώπιόν μου εἰς τὸν αἰῶνα! ⁶ Καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ Κυρίου
μὲ ὀδήγησε ἐνώπιον τοῦ Προσώπου τοῦ Κυρίου. Ὁ Κύριος ἐδοκίμασε τὸν
δοῦλο του καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς: Ἀφίσετε τὸν Ἐνώχ γὰρ στέκεται ἐδῶ μπρο-
στά μου εἰς τὸν αἰῶνα! ⁷ Τότε παρεκάλεσαν οἱ πανένδοξοι τὸν Κύριο καὶ εἶπαν:
Ἄς προχωρήσει! ¹¹ Τότε κάλεσε ὁ κύριος τὸν Brelil, ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀρχάγ-
γελους, αὐτὸν ποὺ εἶναι σοφὸς καὶ καταγράφει ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου. ¹² Καὶ
ὁ κύριος εἶπε στὸν Brelil: Φέρε τὰ βιβλία ἀπὸ τὶς ἀρχαιοθήκες! Δόσε στὸν
Ἐνώχ κάλαμο καὶ ὑπαγόρευσέ του τὰ βιβλία! Γρήγορα τότε ἔφερε ὁ Brelil
τὰ βιβλία, ποὺ μύριζαν ὅπως τὸ μύρο, καὶ μοῦ ἔδωκε τὸν κάλαμό του.

23 Κεφ.: Οἱ γραπτὲς περιγραφὲς τοῦ Ἐνώχ.

¹ Καὶ μοῦ περιέγραφε ὅλα ὅσα ὑπάρχουν στὸν οὐρανὸν, ἐπὶ τῆς γῆς καὶ
στὴ θάλασσα, τὶς πορεῖες καὶ τοὺς τόπους ὄλων τῶν στοιχείων, τὶς ἐποχὲς
τοῦ ἔτους, τὶς πορεῖες καὶ τὶς ἀλλαγὲς τῶν ἡμερῶν, ² τὶς ἐντολὲς καὶ τὶς διδα-
σκαλίες. ³ Καὶ ὁ Brelil μίλησε μαζί μου ἐπὶ τριάντα ἡμέρες καὶ νύχτες· τὰ
χεῖλη του ἀδιάκοπα ἐλάλοῦσαν. ⁶ Κι' ἐγὼ κατέγραφα τὰ πάντα χωρὶς διακοπή.
Ὄταν ἤμουνα ἔτοιμος, εἶχα γράψει 360 βιβλία.

24 Κεφ.: Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Ἐνώχ.

¹ Τότε μ' ἐφώνηξε ὁ Κύριος καὶ μ' ἔστησε στ' ἀριστερά του, δίπλα
στὸν Γαβριήλ. Προσκύνησα τὸν Κύριο. ² Κι' αὐτὸς μοῦ εἶπε: Ἐνώχ! Τώρα
ἔχεις δεῖ τὰ πάντα, αὐτὰ ποὺ στέκονται κι' αὐτὰ ποὺ κινοῦνται, ὅλα ὅσα ἐγὼ
ἔφερα σὲ τελειότητα σοῦ τὰ δείχνω πρὶν αὐτὰ πάρον μιά μορφή. Ἐγὼ ἐκά-
λεσα τὰ πάντα ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία στὴν ὑπαρξή, ἀπὸ τὸ ἀόρατο στὸ ὄρατό.

11α Τὸ ὄνομα ἄλλοῦ παρουσιάζεται ὡς Vereveil ἢ Pravuil. Πρόκειται γιὰ τὸν
λόγιον ἀρχάγγελο, κατὰ τὸν τύπο τοῦ Θῶθ=Ἐρμῆ τῆς αἰγυπτιακῆς παραδόσεως, ἢ τοῦ Θῶθ,
γραμματέα τοῦ Ὄσιρι. Ἡ παράδοση κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος μαθαίνει τὰ μυστικά τῆς
ὑπάρξεως μὲ τὴν ἀπόκτηση οὐράνιων βιβλίων κατὰγεται ἀπὸ τὴ Μεσοποταμία. Στὴν περι-
πτωση τοῦ Ἐνώχ ὁ Brelil τοῦ ὑπαγορεύει τὰ 360 βιβλία ποὺ αὐτὸς ἀντέγραψε καὶ ἔφε-
ρε κάτω στὰ τέκνα του.

23. 1α Ὁ στίχ. αὐτὸς ἴσως ὑπαινίσσεται τὸ βιβλίον περὶ τῶν Οὐράνιων Φωστή-
ρων (Α' Ἐνώχ 72-82).

3α Στὴν εὐρύτερη ἀναθεώρηση καὶ στὸ στίχ. 5 διδάσκεται ἡ πλατωνικὴ θεωρία
περὶ δημιουργίας τῶν ψυχῶν πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ex nihilo.

³Στοὺς ἀγγέλους μου δὲν ἀποκάλυψα τὰ μυστικά μου, οὔτε τοὺς εἶπα γιὰ ὅσα κρύβονται πίσω ἀπ' αὐτὰ οὔτε μέχρι ποῦ ἐκτείνονται, οὔτε τὰ ἀπέραντα καὶ ἀκατάληπτα σχέδιά μου διὰ τὴ δημιουργία^α. ⁴Ἀποκάλυψα στὸν ἑαυτό μου μέσα ἀπὸ τὸ φῶς· διέτρεχα μέσα ἀπὸ τὸ φῶς διαμέσου τῶν ἀοράτων πραγμάτων, ὅπως ὁ ἥλιος γυρίζει ἀπὸ ἀνατολὴ σὲ δύση καὶ ἀπὸ δύση σὲ ἀνατολή. ⁵Τότε ἀνέλαβα τὸ σχέδιο τῶν δημιουργημάτων καὶ τῆς δημιουργίας τῆς ὁρατῆς κτίσης.

25 Κεφ.: Οὐράνια μυστικά.

¹Τότε διέταξα νὰ κατεβεῖ στὰ κατώτερα μέρη ὁ μέγιστος Ἀδοιλ, ποὺ στὴν κοιλία του ἔχει ἓνα πολὺ μεγάλο λίθο. ²Τοῦ εἶπα: Κομματίασε τὸν ἑαυτό σου Ἀδοιλ^α. Ἀπὸ σένα θὰ γεννηθοῦν τὰ ὁρατά! ³Τότε αὐτὸς κομματιάστηκε. Κι ἓνας μεγάλος λίθος βγήκε ἀπὸ μέσα του· ἔτσι ἔγινε ὅλη ἡ δημιουργία, ποὺ ἤθελα νὰ φτιάξω, καὶ εἶδα ὅτι ἦταν ὅλα καλά. ⁴Ἔστησα γιὰ μένα ἓνα θρόνο καὶ κάθησα ἐπάνω. Μίλησα στὸ φῶς: Ἀνέβα ἐπάνω ψηλότερα! Στερέωσε τὸν ἑαυτό σου καὶ γίνε τὸ θεμέλιο γιὰ τὰ ὑψίστα πράγματα! ⁵Γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει τίποτε ὑψηλότερο ἀπὸ τὸ φῶς· τὸ εἶδα, καθισμένος πάνω στὸ θρόνο μου.

26 Κεφ.: Τὸ Θεμέλιο τῆς Δημιουργίας.

¹Μίλησα πρὸς τὰ κάτω μέρη δεύτερη φορὰ καὶ εἶπα, ἔπρεπε ἀπὸ τὸ ἀόρατο νὰ προέλθει ὁρατὸ στέρεο πρᾶγμα. Καὶ ἐπρόβαλε ὁ Ἀρχάσ^α, δυνατὸς καὶ βαρὺς καὶ πολὺ μαῦρος. ³Εἶδα πὼς ἦταν κατάλληλος. Τοῦ μίλησα· κατέβη καὶ κἄνε τὸν ἑαυτό σου στέρεο θεμέλιο. Ἔτσι ἔγινε θεμέλιο στερεὸ γιὰ τὰ ἀποκάτω πράγματα. Καὶ ἀπὸ τὸ σκοτάδι δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ κάτω.

27 Κεφ.: Ἡ Δημιουργία.

¹Ἐνα μέρος περιέβαλα μὲ φῶς, τὸ ἔκαμα πικρὸ καὶ ἀπλωσα πάνω ἀπὸ τὸ σκοτάδι ἓνα ὑδάτινο δρόμο.

24. 3α Τὰ μυστικά τοῦ Θεοῦ ἐδῶ δὲν ἀναφέρονται μόνο εἰς τὸ σωτηριολογικὸ του σχέδιο, (εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακῦψαι) (Ἀ' Πέτρ. 1,12), ἀλλὰ καὶ γενικώτερα εἰς τὴν κοσμοποιΐα.

25. Ὁ Ἀδοιλ (=τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ) δὲν ἀναφέρεται ἀλλοῦ. Ἡ ἔννοια τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ἐκφράζεται μὲ εἰκόνες τοῦ αἰγυπτιακοῦ μύθου γιὰ τὴ δημιουργία τῆς γῆς, τῆς θάλασσας, τοῦ φωτός καὶ τοῦ στερεώματος. Ὁ Ἀδοιλ εἶναι παραλλαγή τῆς εἰκόνας τοῦ αὐγοῦ ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀρχέγονη ἄβυσσο.

26. 1α Ἀρχάσ ἢ Ἀρκάσ πιθανώτατα = ἀρχή. Ὁ Δαμάσιος, νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος, τις δύο δυνάμεις τῆς βαβυλωνιακῆς ἄβύσσου ὀνομάζει «ἀρχάς». Βλ. καὶ Παροιμ. 8,22-26. Ὅλα αὐτὰ ὅμως εἶναι ὑποθέσεις· πραγματικά, δὲν γνωρίζομε τίποτε περὶ τῆς γενέσεως αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος.

28 Κεφ.: Ἡ Δημιουργία.

¹Ἐδημιούργησα καὶ ἔστερέωσα μεγάλους βράχους ²καὶ διέταξα ἀπὸ τὰ ἀσάλευτα κύματα νὰ γίνῃ ξηρὰ γῆς, ³καὶ στοὺς ποταμοὺς συγκέντρωσα ἐγὼ τὰ ὕδατα ⁴ καὶ ἔτσι ξεχύθησαν στὴ βαθειὰ θάλασσα καὶ ἐδῶ τὰ ἔδεσα ὅλα μαζί μὲ ἓνα ὄριο καὶ ἔδωκα στὴ γῆ καὶ στὴ θάλασσα ἓνα αἰώνιο σύνορο, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ ξεπεραστεῖ ἀπὸ τὸ νερό. Μετὰ ἔκαμα τὸ στερέωμα καὶ τοποθέτησα τὸ νερό κάτω ἀπὸ τὸ στερέωμα.

29 Κεφ.: Ὁ Ἥλιος.

¹Γιὰ ὅλη τὴν οὐράνια στρατιὰ διαμόρφωσα τὸν ἥλιο ἀπὸ τὸ μεγάλο φῶς καὶ τὸν τοποθέτησα στὸν οὐρανό, ὥστε νὰ φέγγει πάνω στὴ γῆ. ³Ἀπὸ τὸ βράχο ἔκοψα μιὰ μεγάλη φωτιά, καὶ ἀπὸ τὸ βράχο ἐδημιούργησα τὶς ἀόρατες στρατιές, καὶ ὅλες τὶς στρατιές τῶν ἀστρῶν, τῶν Χερουβὶμ, Σεραφεὶμ καὶ Ὅφανεμ ἀνύψωσα μέσα ἀπὸ τὴ φωτιά.

30 Κεφ.: Ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα.

¹Τὴ γῆ διέταξα νὰ ἀφήσῃ νὰ ξεφυτρώσουν κάθε εἶδους δέντρα καὶ ὑψηλῶν λόφων, ὅλων τῶν εἰδῶν τὰ χόρτα καὶ οἱ σπόροι, πρὶν δημιουργήσω ζωντανὰ ὄντα καὶ ἐτοιμάσα τροφή γι' αὐτά. ⁷Τὴ θάλασσα διέταξα νὰ γεννήσῃ τὰ ψάρια της, ὅλα τὰ εἶδη τῶν ζῶων ποὺ ἔρπον πάνω στὴ γῆ, ἄγρια καὶ οἰκόσιτα καὶ ὅλα τὰ φτερωτὰ πουλιά. ⁸Ὅταν συμπλήρωσα ὅλα αὐτά, διέταξα τὴ σοφία μου νὰ δημιουργήσῃ τὸν ἄνθρωπο.

33 Κεφ.: Τὸ ἔργο τοῦ Ἐνώχ.

³Ἐνώχ! Σοῦ τὰ εἶπα ὅλα καὶ εἶδες τὰ πάντα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὰ πάντα ἔγραψες εἰς αὐτὰ τὰ βιβλία. Ἐγὼ σχεδίασα τὴ γέννηση ὅλων αὐτῶν· ἐγὼ ἐδη-

29. 3α Τὸ κύριο στοιχεῖο κατὰ τὴν ἀφήγηση τῆς Δημιουργίας ἀπὸ τὴ Γένεση εἶναι τὸ ὕδωρ. Ἐδῶ γιὰ τὴ δημιουργία τῶν οὐρανίων πνευμάτων εἰσάγεται καὶ τὸ στοιχεῖο τῆς φωτιᾶς ἢ τοῦ πυρός.

Ἐπίσης, πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ σειρά τῶν δημιουργημάτων δὲν παρουσιάζει ἐξάρτηση ἀπὸ τὴ Γένεση κεφ. 1.

30. 8α Ὁ Θεὸς διατάσσει τὴ Σοφία του νὰ δημιουργήσῃ τὸν κόσμον. Ὑποστατικοποιεῖται καὶ ἐδῶ ἡ Σοφία, ὅπως στὶς Παροιμ. 8,30 καὶ Σοφ. Σολομ. 9,4· 9· 8,5 κ.τλ. Κατὰ τὴν εὐρύτερη ἀναθεώρηση ὁ ἄνθρωπος συνεστήθη ἀπὸ ἑπτὰ οὐσίες—μία διδασκαλία σταϊκῆς προελεύσεως. Τὸ «ἑπτὰ» δηλώνει τὴν ὁλότητα τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, ποὺ συνιστοῦν τὸν ἄνθρωπο. Εἰς τὸ Περί Κόσμου... 40 ἔργο τοῦ Ὁ Φίλωνας, μιλώντας γιὰ τὴν ψυχὴ, γράφει: «τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τὸ δίχα τοῦ ἡγεμονικοῦ μέρους ἑπταχῆ σχίζεται, πρὸς πέντε αἰσθήσεις καὶ τὸ φωνητήριον ὄργανον καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ γόνιμον».

33. Τὸ κεφ. αὐτὸ στὴν εὐρύτερη ἀναθεώρηση ἀρχίζει ὑπολογίζοντας τὴν ἡλικία τοῦ κόσμου οὐ ἔξη ἡμέρες = 6.000, ἢ ἑβδομῆ χιλιετηρίδα ἔχει κάποιο θεολογικὸ χαρακτῆρα

μιούργησα ἀπὸ τὸ ἀνώτερο μέχρι τὸ κατώτατο. ⁴Κανένας σύμβουλος δὲν ἦταν κοντά μου. Εἶμαι αἰώνιος καὶ δὲν μὲ ἔχουν ἐμένα δημιουργήσει ἄλλον χεῖρα. Ἡ σκέψη μου εἶναι ὁ συζητητής μου, καὶ ὁ λόγος εἶναι πράξη, καὶ τὰ μάτια μου τὰ βλέπουν ὅλα. Ὅταν ρίχνω τὸ βλέμμα μου πάνω σὲ ὅλα, τότε μένουν ὅταν τὸ ἀποστρέφω, τότε ὅλα χάνονται. ⁵Συγκεντρώσου Ἐνώχ καὶ ἀναγνώρισε αὐτὸν ποῦ μιλάει μαζί σου! Πάρε τὰ βιβλία, ποῦ ἔγραψες. ⁶Σοῦ δίνω μαζί σου τοὺς ἀγγέλους Σεμιέλ καὶ Ρασουέλ^α καὶ ἐκείνον, ποῦ σὲ ἔφερε σὲ μένα. Κατέβη στη γῆ καὶ πὲς οὐτοὺς γιουὺς σου ὅλα ὅσα ἐγὼ σοῦ διηγήθηκα καὶ ὅλα ὅσα εἶδες ἀπὸ τὸν κατώτερο οὐρανὸ μέχρι τὸ θρόνο μου! ⁷Ὅλες τὶς στρατιᾶς ἐγὼ ἐδημιούργησα, δὲν ὑπάρχει ἀντίπαλός μου, κανεὶς ποῦ νὰ μὴν εἶναι ὑποτελής μου. Τὰ πάντα εἶναι ὑποταγμένα στὴν παντοδυναμία μου. ⁸Δόσε τους τὰ βιβλία μὲ τὸ δικό σου γράψιμο^α ¹⁰καὶ τὰ παιδιὰ θὰ τὰ δόσουν στὰ παιδιὰ τους, οἱ συγγενεῖς στοὺς συγγενεῖς τους, ἢ μιὰ γενιὰ στὴν ἄλλη γενιά! Ἐνώχ, νὰ εἶσαι ὁ μεσάζοντας τοῦ ἀρχιστρατήγου μου Μιχαήλ! ¹¹Γιατὶ τὸ χειρόγραφο σου καὶ ἐκεῖνα τῶν πατέρων σου Ἀδὰμ καὶ Σὴθ δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ χαθοῦν μέχρι τοῦ τέλους τῶν αἰώνων! Ἔτσι ἔχω διατάξει αὐτὰ στοὺς ἀγγέλους μου Ὁριώχ^α καὶ Μαριώχ. Ἄφησα ἓνα ἀντίτυπο νὰ πέσει στὴ γῆ καὶ διέταξα τὶς ἐποχὲς νὰ τὸ διατηρήσουν, ¹²ὅπως καὶ τὸ χειρόγραφο τῶν πατέρων σου, ὥστε νὰ μὴ χαθοῦν στὸν κατακλυσμὸ, ποῦ πρόκειται νὰ φέρω στὴ γενιά σου.

34 Κεφ.: Ἀπειλὴ Κρίσης.

¹Βέβαια, ξέρω τὴν κακία τῶν ἀνθρώπων· δὲν θέλουν νὰ φέρουν τὸ ζυγὸ ποῦ ἐγὼ τοὺς ἐπέβαλα, οὔτε νὰ σπείρουν τὴ σπορὰ ποῦ ἐγὼ τοὺς χάρισα^α. Ἀπέρριψαν τὸ ζυγὸ μου καὶ θέλουν νὰ δεχθοῦν ἄλλον καὶ σπέρνουν ἄχρηστο σπόρο καὶ προσεύχονται σὲ ψεύτικους Θεούς. Ἀπορρίπτουν τὴ μοναδικότητά

(«τοῦτο δ' ἐστὶ τῶν προγεγονότων διήγησις καὶ τῶν ἐσομένων προφητεία· ἡ γὰρ ἡμέρα κυρίου ὡς 1000 ἔτη» Εἰρηναῖος), καὶ μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς 8ης ἡμέρας δὲν ὑπάρχει πλέον μετρητὸς χρόνος ἀλλὰ ζωὴ ἀτελεῦτητος.

6α Ὁ Ραγουήλ ἀναφέρεται στὸν Α' Ἐνώχ 20,4· 81,5·6.

8α Δὲν καθορίζει τὴ σχέση τῶν 360 βιβλίων τοῦ Ἐνώχ πρὸς τὴν Π.Δ., διότι δὲν ὑπῆρχε στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἐνώχ ἡ Π.Δ.

11α Τὸ ὄνομα «Ὁριώχ» βλ. καὶ Γεν. 14,1· 9 ὡς «βασιλέα Ἑλλάσαρ» στὸν Δανιὴλ 2,14 Ἀριώχ λέγεται ὁ ἀρχιμάγειρος τοῦ βασιλέως. Μερικοὶ σχετίζουν τὰ ὀνόματα Ariuch καὶ Pariukh μὲ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Κορανίου Harūt καὶ Marūt, ποῦ ἐδίδαξαν τοὺς ἀνθρώπους τὴ μαγεία καὶ τὶς ἐρωτικὲς τέχνες. Εἰς τὸν Β' Ἐνώχ οἱ δύο ἄγγελοι φροντίζουν γιὰ τὴ διατήρηση τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τοῦ Κατακλυσμοῦ. Ἡ ὑποστήριξη κατοχῆς ἱερῶν βιβλίων ἀπὸ τοὺς προπάτορες τῆς ἀνθρωπότητος ἀπαίτησε τὴ φροντίδα διατήρησής τους ἀπὸ τὸν Κατακλυσμὸ.

34. 1α Ὁ ζυγὸς καὶ ἡ σπορὰ φαίνεται πὺς μᾶλλον ἀναφέρονται στὸ ἴδιο πρᾶγμα: στὴ σωστὴ σεξουαλικὴ ζωὴ. Ὅλα αὐτὰ συνδέονται μὲ τὴν εἰδωλολατρεία.

μον. ²Καὶ ὅλη ἡ γῆ θὰ σεισθεῖ ἀπὸ ἀδικία, ἀγνοια, διαφθορὰ καὶ εἰδωλολατρεία. ³Τότε θὰ φέρω κι' ἐγὼ στὴ γῆ κατακλυσμὸ, καὶ ἡ γῆ θὰ καταρρεύσει μέσα σ' ἓνα μεγάλο χάος.

35 Κεφ.: Ὁ Νῶε.

¹Θὰ διατηρήσω μόνο ἓνα δίκαιο μαζί με ὅλη τὴν οἰκογένειά του. Αὐτὸς θὰ πράττει κατὰ τὸ θέλημά μου. Ἀπὸ τὸ γένος του θὰ προέλθει μιὰ ἄλλη γενεὰ μεγάλη καὶ ἀνεξάντλητη. ²Τότε ὁ ἡγέτης αὐτοῦ τοῦ γένους θὰ ἀποκαλύψει τὰ βιβλία τοῦ χειρογράφου σου κι ἐκεῖνα τῶν πατέρων σου. Μέσω αὐτοῦ (τοῦ ἡγέτη) οἱ ἐργήγοροι (φύλακες) τῆς γῆς θὰ τὰ δείξουν σὲ πιστοὺς ἄνδρες ³καὶ θὰ μιλοῦν γι' αὐτὰ σὲ κάθε γενεά, καὶ αὐτὴ θὰ δοξαστεῖ στὸ τέλος περισσότερο ἀπ' ὅ,τι στὴν ἀρχή^α.

36 Κεφ.: Ἀναγγελία τῆς ἀνάληψης τοῦ Ἐνώχ.

¹Ἐνώχ, σοῦ δίνω προθεσμία τριάντα ἡμέρες^α, γιὰ νὰ τακτοποιήσεις τὰ τοῦ σπιτιοῦ σου. Πῆς στοὺς γιουὺς σου ὅλα ὅσα γεμίζουν τὴν καρδιά σου. Θὰ τὰ διαβάσουν καὶ θὰ καταλάβουν, πῶς δὲν ὑπάρχει ἄλλος Θεὸς ἐκτὸς ἀπὸ μένα. ²Μετὰ τριάντα ἡμέρες στέλνω τὸν ἄγγελό μου σὲ σένα, καὶ θὰ ἔλθουν νὰ σὲ πάρουν ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἀπὸ τοὺς γιουὺς σου, ὅπως εἶναι τὸ θέλημά μου.

37 Κεφ.: Ὁ ἄγγελος τοῦ Ἐνώχ.

¹Τότε κάλεσε ὁ Κύριος ἓναν ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, τὸν ἀνώτατο στὸν Τάρταρο, καὶ τὸν ἔστειλε νὰ ἔλθει σ' ἐμένα^α. ¹Ὁ ἄγγελος εἶχε ὄψη σὰν τὸ χιόνι, καὶ τὰ χέρια του ἦταν ὅπως ὁ πάγος καὶ μοῦ κρῦωσε τὸ πρόσωπό μου. Τότε δὲν μπορούσα νὰ ὑποφέρω τὴ μεγάλη ζέστη οὔτε καὶ τὴν τρομάρα^β. Καὶ ὁ Κύριος μίλησε πάλι σ' ἐμένα.

39 Κεφ.: Ὁ ἀποχαιρετιστήριος λόγος τοῦ Ἐνώχ.

¹Σήμερα στάλθηκα σ' ἐσᾶς κατ' ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, γιὰ νὰ σᾶς πῶ τὰ πάντα, τί γίνεται τώρα καὶ τί πρόκειται νὰ συμβεῖ μέχρι τὴν ἡμέρα τῆς κρι-

35. 3α Τὸ κείμενο εἰς τοὺς στίχ. 2β καὶ 3 εἶναι ἀσαφές: ποιοὶ εἶναι οἱ ἐργήγοροι (φύλακες) τῆς γῆς, καὶ ποιοὶ οἱ «πιστοὶ ἄνδρες»; Ἡ εὐρύτερη ἀναθεώρηση εἶναι ἀκόμη ἀσαφέστερη. Ἡ κεντρικὴ πάντως ἔννοια εἶναι φανερή: πολλὰ θαυμαστά πράγματα θὰ ἀποκαλυφθοῦν μετὰ τὴ γενεὰ τοῦ Κατακλυσμοῦ.

36. 1α Ἡ προθεσμία εἰς τὸν Α' Ἐνώχ 81,6 εἶναι ἓνας χρόνος.

37. 7α Ὁ Andersen, ἀντὶ Τάρταρος, ἔχει, πολὺ σωστά (ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους) ἀγγέλους.

7β Αὐτὰ τὰ περὶ πάγου καὶ ζέστης δὲν εἶναι κατανοητά, προφανῶς ἕνεκα τῆς καταστάσεως τοῦ κειμένου.

σης. ²Τώρα, τέκνα μου, σᾶς διδάσκω ὄχι μὲ τὸ στόμα μου, ἀλλὰ μὲ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ. ⁷Ἐσεῖς ἀκοῦτε τοὺς λόγους μου ἀπὸ τὸ δικό μου στόμα· ἐγὼ ὁμῶς ἄκουσα τοὺς λόγους ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο· ἔμοιαζαν μὲ πανίσχυρη βροντὴ μέσα σὲ μιὰ συνεχιζόμενη σύγκρουση τῶν νεφῶν. ⁶Εἶδα τοῦ Κυρίου τὸ ἔνδυμα τῆς μεγαλειότητος, χωρὶς μέτρο, ἀσύγκριτο, ἀπέραντο. ⁸Ἀκοῦστε τώρα τὰ λόγια μου! Πόσο εἶναι φοβερὸ καὶ επικίνδυνο, νὰ παρουσιαστεῖ κανεὶς σ' ἓνα γῆινο βασιλεῦς. Καὶ εἶναι τρομερὸ καὶ επικίνδυνο, γιατί ἡ θέληση τοῦ Βασιλεῦς εἶναι θάνατος καὶ ζωὴ, ἢ σημαίνει μεγάλη φωτιὰ.

40 Κεφ.: Ἡ γνώση τοῦ Ἐνώχ.

¹Τέκνα μου! Γνωρίζω γὰ πάντα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Κυρίου. Κι' ὅ,τι ἄλλο εἶδαν τὰ μάτια μου ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος, ἀκόμα καὶ τοὺς τόπους τῶν νεφῶν, ποὺ φέρουν τὴ βροχὴ καὶ τὶς βροντὲς. ⁸Μοῦ ἔδειξαν τοὺς ἀγγέλους ποὺ ἔχουν τὴν εὐθύνη γι' αὐτοὺς καὶ τὰ κλειδιά τους. Εἶδα τὰ ταμεῖα τοῦ χιονιοῦ καὶ τοῦ πάγου καὶ τὴν ἄνοδο, ἀπὸ ὅπου ἔχουν ὀριστεῖ νὰ ἀνεβαίνουν. ⁹Ἀνεβάζονται μὲ μιὰ ἀλυσίδα καὶ κατεβάζονται μὲ μιὰ ἀλυσίδα, ¹⁰ὥστε αὐτὰ μὲ τὴν ὀρηκτικότητά τους νὰ μὴ σχίζον τὰ νέφη καὶ νὰ μὴ ἐξαφανίζον ὅ,τι ἦταν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀέρα καὶ δρόσο. Παρακολούθησα γιὰ ἀρκετὴ ὥρα πῶς οἱ κλειδοκράτορες γεμίζουν τὰ νέφη μέχρι τὸ ἔσχατο ὄριο καὶ πῶς παραταῦτα τὰ ταμεῖα δὲν ἀδειάζαν. ¹¹Εἶδα τὸν χῶρο τῶν ἀνέμων πῶς οἱ κλειδοκράτορες φέρουν ζυγαριὲς καὶ ὄργανα μέτρησης. Μετὰ βάζουν τοὺς ἀνέμους πρῶτα στὶς ζυγαριὲς καὶ κατόπιν τοὺς ἀφήνουν ἀπὸ τοὺς μετρητὲς νὰ ἔλθουν πάνω σὲ ὅλη τὴ γῆ, ἔτσι ποὺ μὲ τὴ δυνατὴ ὀρμὴ τους νὰ μὴ κάνουν τὴ γῆ νὰ σαλευθεῖ. ¹²Ἀπὸ ἐκεῖ ὀδηγήθηκα στὸν τόπο τῆς Κρίσεως. Ἐδῶ εἶδα ἀνοιχτὸ τὸν Ἄδη, τοὺς φυλακισμένους καὶ μιὰ καταδίκη χωρὶς τέλος.

41 Κεφ.: Τρόμος πρὸ τοῦ Ἄδη.

¹Ἐξαιτίας αὐτοῦ τοῦ θεάματος ἀναστέναξα καὶ ἔκλαπα γιὰ τὴν ἀπώλεια τῶν ἀπίστων. Καὶ εἶπα μέσα μου: ²Μακάριος εἶναι ὁποῖος δὲν γεννήθηκε, ἢ ἀφοῦ γεννήθηκε δὲν ἁμάρτησε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴν ἔλθει σ' αὐτὸν τὸν τόπο καὶ φέρει αὐτὸν τὸν ζυγό.

40. 1α Ὁ Charles παραπέμπει στὸν Κλήμεντα Ἀλεξ. [Ἐκλογ. Προφ. Dind. III 456]: «Ὁ Δανιὴλ λέγει ὁμοδοξῶν τῷ Ἐνώχ τῷ εἰρηκῶτι ἔκαι εἶδον τὰς ὕλας πάσας». Παρόμοια καὶ ὁ Ὁριγένης, Περὶ Ἀρχῶν IV 35.

8α Γιὰ τὶς κλειίδες καὶ τοὺς κλειδούχους βλ. καὶ Ἀποκ. 9,1· 20,1.

12α Παρὰ τοὺς ποικίλους χῶρους βασάνων στὸν οὐρανὸ, ἡ εὐρύτερη ἀναθεώρηση στὸ σημεῖο αὐτὸ κάνει λόγο γιὰ τὸν Ἄδη ὑπὸ τὴ γῆ καὶ βέβαια γιὰ κάποια ἐνδιάμεση ἢ προκατάρκτη Κρίση.

42 Κεφ.: Ὁ Ἄδης.

¹Εἶδα τοὺς κλειδούχους τοῦ Ἄδης, πῶς ἀπέναντι στίς πόρτες στέκονται μεγάλοι ὄφεις. Τὸ πρόσωπό τους ἔμοιαζε μὲ σβησμένες λάμπες καὶ τὰ μάτια τους μὲ σκοτιδιασμένες φλόγες καὶ τὰ δόντια τους εἶχαν πέσει πάνω στοῦ στήθος τους. ²Τοὺς ἐμίλησα: Θάταν καλύτερα νὰ μὴ σᾶς εἶχα δεῖ. Εἴθε κανεὶς ἀπὸ τὸ γένος μου νὰ μὴν ἔλθει σ' ἐσᾶς. ³Εἶδα ἐκεῖ ἐπίσης ἕναν εὐλογημένο τόπο καὶ πολλὰ εὐλογημένα πλάσματα· ὅλοι αὐτοὶ ζοῦσαν ἐκεῖ μὲ χαρὰ καὶ μὲ ἀπέραντη ἀγαλλίαση μέσα στὴν αἰώνια ζωὴ. ⁴Τότε ἐμίλησα! Τέκνα μου! Ἀκόμα καὶ τώρα σᾶς λέγω: Μακάριος ὁποῖος φοβᾶται τὸν Κύριο καὶ ὁποῖος τὸν ὑπηρετεῖ. Μάθετε ἐσεῖς, τέκνα μου, νὰ φέρετε δῶρα στὸν Κύριο γιὰ νὰ ἔχετε τὴν χαρὰ τῆς ζωῆς! ⁵Μακάριος ὁποῖος κρίνει δίκαια ὀρφανὰ καὶ χήρες, γενικὰ βοηθᾷ κάθε καταπιεσμένο, ντύνει γυμνοὺς καὶ δίδει ψωμὶ σὲ πεινασμένους. ⁶Μακάριος ὁποῖος ἐγκαταλείπει τὸ στραβὸ δρόμο καὶ βαδίζει πάνω στὴν εὐθεῖα οἰκία. ⁷Μακάριος ὁποῖος φντεῦει παντοῦ τὸ σπέρμα τῆς δικαιοσύνης, γιὰτὶ αὐτὸς θὰ θεορίσει ἐπταπλάσια. ⁸Μακάριος ὁποῖος ἀνήκει στὴν ἀλήθεια, ὥστε νὰ λείει στὸν πλησίον του τὰ ἀληθινὰ. ⁹Μακάριος ὁποῖος ἔχει στὸ στόμα ἔλεος καὶ πραότητα. ¹⁰Μακάριος ὁποῖος καταλαβαίνει τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου καὶ δοξάζει Κύριο τὸ Θεὸν.

43 Κεφ.: Τὸ ὑψιστο εἶναι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου.

¹Τέκνα μου! Ὅλα ὅσα συμβαίνουν καὶ περνοῦν ἀπὸ τὸ μυαλὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς Κύριος ὁ Θεὸς μὲ ὀδήγησε νὰ περιγράψω. Χειμῶνα καὶ καλοκαίρι, ὅλα τὰ περιέγραψα, περιληπτικὰ ὑπολόγισα τίς ὥρες τῶν ἐτῶν καὶ μέτρησα ὄλες τίς ὥρες καὶ τίς κατέγραψα, καὶ ἔδειξα τίς διαφορὰς ποὺ ὑπάρχουν. ²Κάθε χρόνος εἶναι ἀξιοπρόσεχτος ὅπως κάθε ἄλλος, κάθε ἡμέρα περισσότερο ἀπ' τὴν ἄλλη. Κάθε ὥρα περισσότερο ἀπὸ τὴν ἄλλη. Παρόμοια κάθε ἄνθρωπος εἶναι πιὸ τιμημένος ἀπὸ τὸν ἄλλο· ὁ ἕνας ἐξαιτίας τῶν ἀγαθῶν ποὺ κατέχει, ὁ ἄλλος ἐξαιτίας τῆς ἀγαθῆς του καρδιᾶς, ὁ ἄλλος ἐξαιτίας τῆς συνέσεως καὶ ἐξυπνάδας καὶ τῆς γλώσσας καὶ τοῦ στόματος ποὺ ξέρον νὰ σιωποῦν. ³Κανένας δὲν εἶναι μεγαλύτερος ἀπ' αὐτὸν ποὺ φοβᾶται τὸν Κύριο. Τέτοιοι ἄνθρωποι θὰ εἶναι ἔνδοξοι εἰς τοὺς αἰῶνες.

42. 2α Εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ Παράδεισος, στὴν εἰκόνα ποὺ ἔχομε ἐδῶ, δὲν βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὸν Ἄδης.

14α Τὸ τυπικὸ εἶδος τῶν Μακαρισμῶν.

43. 3α Ὑπάρχουν πολλὰ ἀξιότιμα πράγματα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ πιὸ ἀξιότιμο ὅμως εἶναι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, γιὰτὶ αὐτὸ χαρίζει τὴν αἰωνιότητα. Γιὰ τὴν κύρια ἰδέα αὐτῆς τῆς περικοπῆς βλ. Σοφ. Σειράχ 7,3· Παροιμ. 22,8.

44 Κεφ.: Ὁ ἄνθρωπος ὡς ἰδιαίτερο δημιούργημα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Κύριος ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπο μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια καὶ τὸν ἔκαμε ὅμοιο μὲ τὸ δικό του πρόσωπο. Ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρὰ πράγματα. Ὅποιος περιφρονεῖ τὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου, περιφρονεῖ τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου. Ὡς ὁργὴ τοῦ Κυρίου καὶ μεγάλη καταδίκη σ' ἐκείνον ποὺ φτύνει στὸ πρόσωπο ἐνὸς ἀνθρώπου. Ἐπιδοκίμιος στρέφει τὴν καρδιά του σ' ἕναν ἄνθρωπο ἔτσι ποὺ νὰ βοηθάει τὸν καταδικασμένο καὶ νὰ παραλαμβάνει κοντὰ του τοὺς τσακιομένους ἀπὸ τὴ ζωὴ.

45 Κεφ.: Ἡ θυσία ὡς κριτήριο γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Ὅποιος τὰ φῶτα πολλαπλασιάζει ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, αὐτονοῦ τὰ κελλάρια πλουτίζει ὁ Κύριος. Ὁ Κύριος ὁ Θεὸς δὲν χρειάζεται οὔτε ψωμί, οὔτε φῶτα, οὔτε φαγητά, οὔτε ζῶα· ἔτσι μόνο δοκιμάζει τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου.

49 Κεφ.: Προκαθορισμένη Κρίση.

Σὰς ὀρκίζομαι, Τέκνα μου: Πρὶν ὑπάρξουν ἄνθρωποι εἶχε ἤδη ὀριστεῖ ὁ τόπος τῆς Κρίσεως, τὸ μέτρο καὶ ἡ ζυγαριά, γιὰ νὰ ἐξεταστεῖ ἔτσι ὁ ἄνθρωπος. Οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τῶρα στέκονται ἐκεῖ.

50 Κεφ.: Ὑπομονὴ καὶ εἰρήνη μὲ ὄλους.

Ἔχω γραμμένο τοῦ καθενὸς τὸ ἔργο σ' ἕνα βιβλίο. Νὰ περνᾶτε, λοιπόν, παιδιὰ μου, τίς ἡμέρες σας, μὲ ὑπομονὴ καὶ πραότητα, γιὰ νὰ κληρονομήσετε τὸν ἀτέλειωτο μελλοντικὸ κόσμο! Κάθε χτύπημα, κάθε πληγὴ, ὀργὴ καὶ κακὴ κουβέντα, ποὺ θὰ στραφεῖ κατ' ἐπάνω σας ὑπομείνατέ τα πρὸς χάρη Κυρίου τοῦ Θεοῦ! Καὶ ὅταν ἀκόμα μπορεῖτε νὰ ἀνταποδώσετε, μὴ κάνατε ἀνταπόδοση ἐναντίον τοῦ πλησίον! Ἀνταποδοτὴς δικὸς σας θὰ εἶναι ὁ Κύριος ποὺ κατὰ τὴ μεγάλη ἡμέρα τῆς Κρίσεως εἶναι ὁ ἐκδικητής. Ἄς χάσετε χρυσὸ καὶ ἀσήμι πρὸς χάρη τοῦ ἀδελφοῦ! Τότε θ' ἀποκτήσετε κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως ἀνεξάντλητο θησαυρό.

44. 2α Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ γιὰ τὸ Β' Ἐνῶχ ἡ ἔντονα ἀνθρωπομορφικὴ παράσταση ὅτι ἡ ἀνθρώπινη μορφή ἀποτελεῖ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Βέβαια, ὁ σ. δὲν δίνει περισσότερες ἐξηγήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος.

4α Ὁ μερισμὸς αὐτὸς ταιριάζει ἴσως περισσότερο εἰς τὸ τέλος τοῦ κεφ. 42.

45. Ἡ περὶ θυσιῶν διδασκαλία τοῦ σ. εἶναι ἀνωτέρας πνευματικότητος.

49. Διατυπώνεται κατὰ τυπικὸν τρόπο ὁ θεολογικὸς ντετερμινισμὸς τῶν ἀποκαλυπτικῶν συγγραφέων.

50 καὶ 51. Ἡθικὴ διδασκαλία περὶ ἀνταποδόσεως τοῦ κακοῦ, ποὺ μᾶς πρόξενοῦν, ἀπὸ τὸν Θεὸ Κριτὴ, ὅχι ἀπὸ ἐμᾶς.

51 Κεφ.: 'Ελεημοσύνη και επίσκεψη τοῦ 'Ιεροῦ.

¹ Απλώστε τὰ χέρια σας στὸ ὄρφανὸ καὶ στὴ χήρα! Βοηθεῖστε κατὰ δύναμη τὸν πτωχό. ³ Τότε θὰ βρεῖτε κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως τὴν ἀμοιβὴ σας. ⁴ Πρωτὶ, μεσημέρι καὶ βράδυ, καὶ κάθε ἡμέρα εἶναι καλὸ, νὰ πηγαίνετε στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ὑμνεῖτε τὸν δημιουργὸ τοῦ παντός^α.

52 Κεφ.: Μακαρισμὸς καὶ ταλανισμὸς.

¹ Μακάριος ὁποιος ἀνοίγει τὸ στόμα του γιὰ νὰ ὑμνήσει τὸν Κύριο. ² Οὐαὶ σ' ἐκεῖνον ποὺ τὸ ἀνοίγει γιὰ νὰ ντροπιάσει τὸν πλησίον του. ⁵ Μακάριος ὁποιος ὑμνεῖ ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου. ⁶ Οὐαὶ σ' ἐκεῖνον ποὺ περιφρονεῖ τὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ. ⁷ Μακάριος ὁποιοιοῦ τὰ χέρια δείχνουν τὸ δουλεντή. ⁸ Οὐαὶ ὁποιοιοῦ δείχνουν ὅτι καταστρέφουν τὶς δουλειές τῶν ἄλλων. ⁹ Μακάριος ὁποιος διατηρεῖ τὶς ἀρχές τῶν πατέρων του. ¹⁰ Οὐαὶ σ' ἐκεῖνον ποὺ καταπατεῖ τὶς ἐντολές καὶ τοὺς ὀρισμοὺς τῶν πατέρων του. ¹¹ Μακάριος ὁποιος ζεῖ γιὰ τὴν εἰρήνη. ¹² Οὐαὶ σ' ἐκεῖνον ποὺ διαταράττει τὴν εἰρήνη. ¹³ Μακάριος ὁποιος μιλάει γιὰ εἰρήνη καὶ ἔχει εἰρήνη. ¹⁵ Ὅλα αὐτὰ θὰ μποῦν πάνω στὶς ζυγαριές καὶ θάνα γραμμένα σὲ βιβλία κατὰ τὴ μεγάλη ἡμέρα τῆς Κρίσεως. ¹⁶ Τώρα, τέκνα μου! Φυλάξτε τὶς καρδιές σας ἀπὸ κάθε ἀδικία, γιὰ νὰ κληρονομήσετε ἔτσι τὸ ζυγὸ τοῦ φωτὸς εἰς τοὺς αἰῶνες.

53 Κεφ.: 'Η παντογνωσία τοῦ Θεοῦ.

¹ Μὴν πεῖτε, τέκνα μου: Ὁ πατέρας μας εἶναι κοντὰ στὸ Θεὸ καὶ παρακαλεῖ γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας. ² κοιτάξετε, ὅτι τὰ ἔργα τοῦ καθενὸς ἀπὸ σᾶς καταγράφω. ³ Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸ γραφτό μου, γιὰτὶ ὁ Κύριος τὰ βλέπει ὅλα. ⁴ Λοιπόν, τέκνα μου, κάνετε πράξη ὅλα τὰ λόγια ποὺ σᾶς ἀπευθύνει τὸ στόμα τοῦ πατέρα σας.

54 Κεφ.: Συστάσεις τῶν βιβλίων τοῦ 'Ενώχ.

¹ Γιὰ νὰ κληρονομήσετε μιὰ κληρονομιά εἰρήνης καὶ τὰ βιβλία, ποὺ σᾶς παρέδωκα ἀπὸ μέρος τοῦ Θεοῦ, μὴ τὰ ἀποκρύψετε. Μιλήσετε γι' αὐτὰ σὲ ὄλους, ποὺ τὸ ἐπιθυμοῦν, ὥστε ἔτσι νὰ μάθουν τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου.

51. 4α 'Η τρίτη, ἕκτη καὶ ἑνάτη ὥρα προσευχῆς εἰς τὸ 'Ιερό· βλ. Πραξ. 'Αποστ. 2,15· 3,1· 10,9.

52. Μὲ μακαρισμοὺς καὶ ταλανισμοὺς, μὲ ιδέες-δάνεια κατὰ τὸ πλεῖστο ἀπὸ τὴ Σοφ. Σειράχ, συνεχίζεται τὸ θέμα τῶν δύο προηγουμένων κεφ. Ὁ τόνος εἶναι κι' ἐδῶ στὸ πῶς οἱ πιστοὶ μποροῦν νὰ δοξολογήσουν τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

53. Ὁ 'Ενώχ δὲν εἶναι μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων γιὰ τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν τοὺς καθὼς ἀντιμετωπίζουν τὴν Κρίση· εἶναι ἓνας οἰκουμενικὸς γραμματέας ὄλων ὅσα κάνουν οἱ ἄνθρωποι σὲ εἰδικὸ χειρόγραφο, ποὺ θὰ χρησιμοποιηθεῖ κατὰ τὴν Κρίση.

55 Κεφ.: Ὁ Ἐνώχ ἀναγγέλλει τὸ τέλος του.

¹Τέκνα μου, ἡ νύχτα τῆς ἡμέρας γιὰ τὸ τέλος μου ἔφτασε· οἱ ἄγγελοι ἔρχονται ἀπὸ Κύριο τὸ Θεὸ καὶ σπεύδουν πρὸς τὸν προκαθορισμένο καιρὸ· στέκονται ἤδη πλάϊ μου. ²Ἀὔριο μεταβαίνω στὸν ὑπέρτατο οὐρανὸ στὴν αἰωνιὰ μου κληρονομία· ³Γι' αὐτὸ σᾶς διατάζω τέκνα μου: Πράττετε μόνο τὸ εὐάρεστο στὸν Κύριο.

56 Κεφ.: Ἡ νοσταλγία τοῦ Ἐνώχ γιὰ οὐράνια γεύματα.

¹Στὸν πατέρα του Ἐνώχ ἀπάντησε ὁ Μαθουσάλας. Ποιά φαγητὰ ἀρέσουν σ' ἐσένα, πατέρα; Θὰ σοῦ τὰ ετοιμάσουμε, γιὰ νὰ εὐλογήσεις τὰ σπίτια μας καὶ τοὺς γνιούς σου καὶ ὀλόκληρο τὸ σπιτικό σου. Ὑστερα θὰ μποροῦσες νὰ ἀναχωρήσεις γιὰ ἐκεῖ. ²Τότε εἶπε ὁ Ἐνώχ στὸν γνιό του: "Ἀκουσε, παιδί μου. Ἀπὸ ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα ποὺ ὁ Κύριος μὲ ἄλευψε μὲ τὸ ἔνδοξο λάδι του δὲν μποροῦσαν νὰ μοῦν μέσα μου φαγητὰ. Δὲν ἔχω ἐπιθυμία γιὰ γήινα φαγητά".

57 Κεφ.: Ἡ τελευταία εὐλογία τοῦ Ἐνώχ.

¹Φώτιζε τοὺς ἀδελφούς σου καὶ ὅλους ποὺ ἀνήκουν στὸ σπιτικό καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ ἐπίσης. Καὶ θὰ μιλήσω μαζί τους καὶ ὕστερα θὰ φύγω. ²Ὁ Μαθουσάλας φώναξε γρήγορα τοὺς ἀδελφούς του *Regim, Rim, Ajuchan* καὶ *Chermion*^α καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ καὶ τοὺς ὀδήγησε μπροστὰ στὸν πατέρα του Ἐνώχ· τότε τοὺς εὐλόγησε^β καὶ τοὺς εἶπε:

58 Κεφ.: Τελικὸς ἀποχαιρετισμὸς τοῦ Ἐνώχ.

¹Ἀκοῦστε, τεκνία. Στὶς ἡμέρες τοῦ πατέρα μας Ἀδάμ, κατέβηκε Κύριος ὁ Θεὸς καὶ ἐπισκέφθηκε ὅλα τὰ δημιουργήματά του, ποὺ εἶχε δημιουργήσει ὁ ἴδιος. ²Καὶ Κύριος ὁ Θεὸς κάλεσε ὅλα τὰ ζῶα τῆς γῆς, τὰ ἄγρια καὶ τετραπόδα, τὰ ἔρπετα τῆς γῆς καὶ ὅλα τὰ πτηνὰ καὶ τὰ ἔφερε ὅλα μπροστὰ στὸν πατέρα μας Ἀδάμ. Καὶ αὐτὸς ἔδωκε ὄνομα σὲ ὅλα ποὺ κινιόντουσαν πάνω στὴ γῆ. ³Καὶ ὁ Θεὸς ὑπέταξε στὸν Ἀδάμ ὅλα τὰ ὄντα^α. ⁴Ἔτσι ἔκαμε ὅλα αὐτὰ

56. 2α Ἡ ἔλλειψη ἐπιθυμίας γιὰ γήινα φαγητὰ ὀφείλεται προφανῶς στὴ γεύση τῶν οὐρανίων καρπῶν. Πάντως, καὶ ἡ φράση αὐτὴ δὲν σπάζει τὴ συνέχεια μεταξὺ τοῦ Ἐνώχ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τοῦ Ἐνώχ εἰς τὸν οὐρανόν.

57. 2α Δὲν ἀναφέρονται αὐτὰ τὰ ὀνόματα εἰς τὸ 1,10.

2β Ἔτσι εὐλογεῖ ὁ Ἀβραάμ, οἱ Πατριάρχες κατὰ τὴν ἀναχώρησή τους ἀπὸ τὸν κόσμον· κι' ὁ Ἰησοῦς («εὐλόγησεν») τοὺς μαθητές του κατὰ τὴν Ἀνάληψη.

58. 3α Ἡ ὀνοματοδοσία δείχνει τὴν κυριαρχία τοῦ Ἀδάμ ἐπὶ τῶν ὄντων. Κατὰ τὰ Ἰωβηλ. 3,28 καὶ τὴν Ἀρχαιολ. τοῦ Ἰωσήπου, 1,1,4 τοὺς εἶχε δωρηθεῖ ἀρχικὰ λαλιὰ καὶ κάποιο μέτρο λογικῆς.

ἄλογα, ὥστε νὰ ὑποτάσσονται καὶ νὰ εἶναι ὑπάκουα στὸν ἄνθρωπο· γιὰτὶ ὁ Θεὸς ἔφτιαξε τὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ εἶναι Κύριος πάνω σ' ὅλη τὴν κτίση του. ⁴Γι' αὐτὸ ἀπὸ ὅλα τὰ ζωντανὰ θὰ κριθεῖ μόνο ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. ⁵Γιὰ τὶς ψυχὲς τῶν ζώων ὑπάρχει μέσα στὸ μεγάλο κόσμον μόνο ἓνας τόπος καὶ μία μάνδρα. ⁶Καμιὰ ἰδιαίτερη ψυχὴ ζώου, ποὺ ἐδημιούργησε ὁ Κύριος, θὰ μείνει μακριὰ μέχρι τὸ χρόνο τῆς μεγάλης Κρίσης· ὅλες ὅμως αὐτὲς οἱ ψυχὲς κατηγοροῦν τοὺς ἀνθρώπους^α.

59 Κεφ.: Κατηγορία τῶν Ζώων.

¹Ὅποιος τὰ βόσκει ἄσχημα κάνει κακὸ στὴ δική του ψυχὴ. ²Ὅποιος ὅμως προσφέρει θυσία ἀπὸ καθαρὰ ζῶα θεραπεύει τὴν ψυχὴ του, ὅμοια ὅποιος προσφέρει θυσία ἀπὸ καθαρὰ πτηνά.

60 Κεφ.: Προειδοποίηση γιὰ σκάνδαλο.

¹Ὅποιος βλάπτει τὴν ψυχὴ ἑνὸς ἀνθρώπου βλάπτει τὴ δική του ψυχὴ, καὶ γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει καμιὰ γιαιτριὰ εἰς τὸν αἰῶνα. ²Ὅποιος ὀδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους σὲ ἀνώμαλους δρόμους, ἡ Κρίση γι' αὐτὸν δὲν θὰ τελειώσει εἰς τὸν αἰῶνα.

61 Κεφ.: Σύσταση γιὰ ἀνθρωπιὰ.

¹Τέκνα μου, κρατεῖστε τοὺς ἑαυτοὺς μας μακριὰ ἀπὸ κάθε ἄδικο ποὺ ὁ Κύριος μισεῖ, πολὺ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄδικο γιὰ κάθε ψυχὴ ποὺ ζεῖ^α. Ὅ,τι ζητάει κάθε ἄνθρωπος γιὰ τὸν ἑαυτὸ του ἀπὸ τὸν Κύριο, αὐτὸ πρέπει νὰ κάνει σὲ κάθε ζωντανῇ ὑπαρξῇ. Ἐφτιαξε πολλὲς κατοικίεσ^β, πολὺ καλὲς κατοικίεσ, καὶ ἀναρίθμητες κακέσ. ²Μακάριος ὅποιος πετύχει μιὰ ἀπὸ τὶς καλὲς κατοικίεσ.

6α Οἱ κατηγορίεσ ἀναφέρονται σὲ κακομεταχείριση. Κατὰ τὸν στίχ. 4 οἱ ψυχὲς τῶν ζώων θὰ καταθέσουν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους στὸ τελικὸ δικαστήριον. Τὰ ζῶα τιμωροῦνται καὶ γιὰ παραβάσεισ τους (Γεν. 9,5· Ἐξοδ. 21,28). Καὶ ἡ Mishnah κάνει λόγο περὶ κατηγοριῶν καὶ περὶ κρίσεων ἐναντίον ζώων (Sanh. ch. 1). Εἶδη κακῆσ μεταχειρίσεωσ τῶν ζώων ἀναφέρονται: Κακὴ διατροφή (58,6)· παράταιρος τρόπος θυσίας (59,2-4), καὶ οἱ παράνομοι τρόποι ποὺ ἀναφέρονται στὸ 59,1· 5.

61. 1α Ὑπονοεῖται ἡ ἀμαρτία τῆσ κτηνοβασίας· ἔχουν ὅμως δοθεῖ καὶ ἄλλεσ ἐρμηνεῖεσ.

1β βλ. γιὰ «πολλὲσ μονέσ» στὸν Ἰωάνν. 14,2. χωρὶσ νὰ ἀναφέρεται κάποιος ἀπὸ τοὺς παραδείλουσ, ὅπου πρέπει νὰ βρίσκονται. — Ὁ Ὀριγένησ ἀλληγορικὰ περιγράφει τὴν ἄνοδο τῆσ ψυχῆσ πρὸσ κάποια ἀπὸ αὐτέσ τὶσ κατοικίεσ σὰν μιὰ πορεία παιδείασ, ὅχι μὲ γνωστικὴ ἔννοιαν.

62 Κεφ.: Ἡ θυσία τῆς ἀφέσεως.

¹Μακάριος ὁποῖος μὲ τὴν ὑπομονή του φέρνει ἓνα δῶρο μπροστὰ στὸν Κύριο. Βρίσκει ἔτσι τὴν ἀφεση τῶν ἁμαρτιῶν του. ²Ορίζει γιὰ τὸ δῶρο του τὸ χρόνο τῆς προσφορᾶς στὸν Κύριο καὶ τὸν τηρεῖ, τότε δέχεται τὴ μετάνοια γιὰ τὴν ἀφεση. Ἄν ὅμως ὀρίσει χρόνο καὶ δὲν τηρήσει τὸ λόγο του, τότε δέχεται μόνο μετάνοια.

63 Κεφ.: Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον.

¹Ενδύετε τὸν γυμνὸ καὶ δίνετε ψωμὶ στὸν πεινασμένο, τότε θὰ βρεῖτε συγχώρηση. ²Ὅταν ὅμως ἡ καρδιά σου γκριωνιάζει, αὐτὸ ἐκμηδεύει τὴν ἐλεημοσύνη σου. Ἄν εἶναι κάποιος αὐτάρκης καὶ ὑπεροπτικός, τότε χάνει ὅλα τὰ καλὰ του ἔργα καὶ δὲν βρίσκει τὴν συγχώρηση· γιὰτὶ κάθε ὑπερόπτη μισεῖ ὁ Κύριος.

64 Κεφ.: Ἡ ἀναχώρηση τοῦ Ἐνώχ.

¹Ἐτσι μίλησε ὁ Ἐνώχ στοὺς γιουὺς του καὶ στοὺς ἄρχοντες τοῦ λαοῦ. Ἐτσι ἄκουσε ὁλος ὁ λαὸς καὶ ὅλοι οἱ δικοὶ του πῶς Κύριος ὁ Θεὸς κάλεσε τὸν Ἐνώχ. Συσκέφθησαν καὶ εἶπαν: Ἐλα, ἄς φιλήσουμε τὸν Ἐνώχ. ²Ἐτσι ἦλθαν μέχρι 4.000^α ἄνδρες καὶ ἔφτασαν μέχρι τὸν τόπο *Achuzan*, ὅπου ἦταν ὁ Ἐνώχ μὲ τοὺς γιουὺς του. ³Τότε φίλησαν οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ τὸν Ἐνώχ καὶ εἶπαν: Ἄ νὰ εἶσαι εὐλογημένος ἀπὸ τὸν Κύριο, τὸν αἰώνιο Δυνάστη. ⁴Εὐλόγησε τώρα τὸ λαὸ σου καὶ δόξασέ μας πρὸ τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου. Γιὰτὶ ὁ Κύριος σὲ ἐξέλεξε καὶ σὲ ἔκανε λυτρωτὴ τῶν ἁμαρτιῶν μας. Καὶ ὁ Ἐνώχ μίλησε σὲ ὅλο τὸ λαό:

62. Ἡ Ἠθική ποὺ διδάσκει ὁ Ἐνώχ Β' εἶναι εὐγενὴς καὶ ἀνθρωπιστική. Ἐνώπιον ὅμως τῆς Τελικῆς Κρίσεως γίνεται νομικὴ ἠθική. — Δὲν καθορίζεται τὸ εἶδος τῶν προσφορῶν καὶ δῶρων, γι' αὐτὸ δὲν καταλαβαίνει κανεὶς ἂν πρόκειται περὶ θυσιῶν ἢ περὶ ταμάτων.

63. Μεγάλον ἐνδιαφέρον δείχνει τὸ κεφ. αὐτὸ γιὰ ἐσωτερικὴ πνευματικότητα. Πρόκειται μᾶλλον γιὰ ἀντίδραση καταρρεύσεως κανόνων ἀμοιβαιότητος μέσα σὲ μιὰ κοινότητα. — Γιὰ τὸ δεύτερο τύπο ἐλεημοσύνης νομίζω πῶς οἱ ἀναζητήσεις ἄλλων ἐρμηνειῶν ποὺ ἀφοροῦν τὸν λαμβάνοντα δὲν ἔχουν θέση· ἐδῶ ἀπλῶς λέει πῶς δὲν ἀρκεῖ νὰ δίνει κανεὶς, πρέπει νὰ δίνει μὲ ταπεινὸ πνεῦμα.

64. 2α Ὁ ἀριθμὸς τῶν συναχθέντων ποικίλλει εἰς τὰ χειρόγραφα.

3α Δὲν ὑπάρχει πλήρης σαφήνεια ὡς πρὸς τὰ ἐπιμέρους τοῦ Ἐγκωμίου γιὰ τὸν Ἐνώχ — «λυτρωτῆς τῶν ἁμαρτιῶν». Ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν σημαίνουν, ἔνοοον κάτι πολὺ μεγάλο, ἀφοῦ ἡ μορφή τοῦ Ἐνώχ εἶναι ἡ κεντρικὴ μεσιτικὴ μορφή μεταξὺ Θεοῦ-ἀνθρώπων.

65 Κεφ.: Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ Τελικὴ Κρίση.

¹ Ἀκοῦστε, τέκνα μου. Πρὶν νὰ πάρει μορφή ὅλη ἡ κτίση, ὄρισε νὰ ἰσχύσει ὁ Κύριος τὴν ἡλικία τῶν δημιουργημένων πραγμάτων. Τότε ὁ Κύριος ἐδημιούργησε ὅλα τὰ ὄρατα καὶ ἀόρατα πλάσματα. ² Τότε ἐπλασε τὸν ἄνθρωπο κατὰ τὴν εἰκόνα του, τοῦ ἔδωκε μάτια νὰ βλέπει, αὐτιά νὰ ἀκούει, τὴν καρδιά νὰ σκέφτεται καὶ τὸ λογικὸ γιὰ νὰ συλλογίζεται. ³ Τότε ὁ Θεὸς ἔκανε τὸ χρόνο πρὸς χάρι τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸν διαμοίρασε σὲ περιόδους ἐτῶν, σὲ ἔτη, σὲ μῆνες καὶ ὥρες. ⁴ Ὁ ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ θυμᾶται τὴν ἀλλαγὴν καὶ τὸ τέλος τῶν περιόδων τοῦ χρόνου, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῶν ἐτῶν, τῶν μηνῶν καὶ τῶν ἡμερῶν, γιὰ νὰ προσέξει τὸ χρόνο τοῦ θανάτου του. ⁵ Ὅταν ὁμοῦς ἡ καμωμένη ἀπὸ τὸν Κύριον δημιουργία τελειώσει, καὶ κάθε ἄνθρωπος προσέλθει στὸ μεγάλο δικαστήριον, τότε χάνονται καὶ οἱ περίοδοι τῶν ἐτῶν. Στὸ ἐξῆς δὲν θὰ ὑπάρχουν χρόνια, μῆνες καὶ ἡμέρες πιά· οὔτε ὥρες δὲν θὰ ὑπάρχουν πιά στὸ ἐξῆς, οὔτε θὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ μετρήσει. ⁶ Ἀρχίζει ἕνας ἀτέλειωτος αἰώνας. Καὶ ὅλοι οἱ δίκαιοι θὰ ἐνωθοῦν στὸ μεγάλο αἰῶνα, καὶ αἰῶνες μὲ αἰῶνες τῶν δικαίων θὰ ἐνωθοῦν, καὶ θὰ εἶναι αἰῶνιοι καὶ ἀφθαρτοί. ⁷ Στὸ ἐξῆς δὲν θὰ ὑπάρχει σ' αὐτοὺς κόπος, οὔτε ἀρρώστια οὔτε παθήματα οὔτε ἀγωνία οὔτε ἐνδεια οὔτε νύχτα οὔτε σκοτάδι, ἀλλὰ μόνο ἕνα μεγάλο, ἀτέλειωτο, ἀδιάφθορο φῶς. ⁸ Καὶ ὁ μέγας παράδεισος θὰ εἶναι τὸ δικό τους ἄσυλον καὶ ἡ αἰῶνια κατοικία. Δὲν θὰ ὑφίστανται πιά τις γῆινες ἀδικίες. Ὁ Κύριος στέλνει μιὰ μεγάλη καταστροφὴν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ θὰ χαθεῖ ἡ ὅλη ὑπόστασις τῆς γῆς. ⁹ Ναί, ξέρω, πῶς αὐτὴ θὰ τελειώσει σὲ σύγχυση, καὶ θὰ ἀπολεσθεῖ. Μόνο ὁ ἀδελφός μου θὰ διαφυλαχθεῖ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καθὼς καὶ τὸ γένος του, καὶ ὁ ἥλιος.

66 Κεφ.: Προειδοποίηση γιὰ τοὺς ἄδικους.

Τέκνα μου,

Προφυλάξτε τις ψυχές σας ἀπὸ κάθε ἀδικία. Ὁ Κύριος τὴν μισεῖ.

67 Κεφ.: Ἡ ἀνάληψη τοῦ Ἐνώχ.

¹ Ἐτοίμησε ὁ Ἐνώχ πρὸς τὸ λαὸν καὶ μετὰ ἔστειλε ὁ Κύριος σκοτάδι πάνω ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔγιναν ὅλα σκότος. Αὐτὸ περιέβαλε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ στέκονταν μὲ τὸν Ἐνώχ. ² Τότε οἱ ἄγγελοι ἐπῆραν γρήγορα τὸν Ἐνώχ καὶ

65. 2α Ὁ Φίλωνας γνωρίζει τις παραδομένες πέντε αἰσθήσεις: ἀκοή, ὄραση, γεύση, ὄσμη, ἀφή.

Στχ. 3α ἐξ. Στὸ κείμενον ποὺ ἀκολουθεῖ συγχέονται κατὰ κάποιον τρόπο τὸ τέλος τῆς ἀτομικῆς ζωῆς ἐκάστου, ἡ Τελικὴ Κρίση καὶ ὁ Κατακλισημὸς.

66. Ἡ συντομία τοῦ ὕψους δείχνει ἕνα ἐπίπεδο καλλιέργειας ὑψηλό. Δὲν βρίσκουμε τὸ ἴδιον σὲ ὅλο τὸ κείμενον.

67. 1α Μᾶς θυμίζει τὸ σκότος κατὰ τὴν σταύρωση τοῦ Ἰησοῦ.

τὸν ἔφεραν στὸν ὑπέρτατο οὐρανό. Καὶ Αὐτὸς τὸν ἐπῆρε καὶ τὸν ἔστησε πρὸ τοῦ προσώπου του εἰς τὸν αἰῶνα. Τότε ὑποχώρησε τὸ σκοτάδι ἀπὸ τῆ γῆ καὶ ἔγινε φῶς. ³Καὶ ὄλος ὁ λαὸς εἶδε, δὲν ἤξερε ὅμως πῶς ὁ Ἐνώχ πάθηκε μακρία, καὶ ὕμνησε τὸ Θεό. Ἐπῆγαν στὰ σπίτια τους, αὐτοὶ ποὺ εἶχαν δεῖ τέτοια πράγματα. Δόξα τῷ Θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

70 Κεφ.

71 Κεφ.: Περὶ τῆς συζύγου τοῦ Νῆρ.

¹Καὶ ἰδοὺ, ἡ σύζυγος τοῦ Νῆρ, τὸ ὄνομά της ἦταν Σοπανεῖμ, ἦταν στείρα καὶ δὲν εἶχε δώσει γέννα σὲ παιδί ἀπὸ τὸν Νῆρ. ²Καὶ ἡ Σοπανεῖμ ἦταν γραία καὶ κοντὰ στὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου της. Συνέλαβε ὅμως στὴ μητέρα της, χωρὶς ὁ Νῆρ ὁ ἱερέας νὰ ἔχει κοιμηθεῖ μαζί της, χωρὶς νὰ τὴν ἔχει ἐγγίσει,

Τὸ κεφ. 70 δὲν θεωροῦμε ἀναγκαῖο νὰ παραθέσουμε. Πρόκειται γιὰ τὴν προώθηση τοῦ Μαθουσάλα στὴν ἀρχιερωσύνη. Βλ. σχετικῶς εἰς τὰ Εἰσαγωγικά.

71. 2α Ἡ διήγηση αὐτὴ γιὰ τὴν ἄσπορη γέννηση τοῦ Μελχισεδὲκ ἀποτελεῖ κάτι μοναδικὸ στὴν Ἰουδαϊκὴ παράδοση. Μιλᾷ δὲ τόσο δυνατὰ ἀπὸ μόνῃ της, ὥστε ὁ νοῦς τοῦ ἀναγνώστη νὰ ὀδηγεῖται ἀφ' ἐαυτοῦ του σὲ διάφορους συνειρμούς. Γι' αὐτὸ ὅ,τι οὐσιῶδες ἔχουμε νὰ ποῦμε θὰ σημειωθεῖ ἐδῶ στὴν ἀρχὴ μὲ ὅλη τὴ δυνατὴ συντομία: Ἐξαιτίας τοῦ θέματος τῆς ἀρχιερωσύνης, ὁ μῦθος περὶ Μελχισεδὲκ πρέπει νὰ συνδέεται μὲ τὶς ἀποκαλυπτικὲς περὶ ἱερωσύνης διδασκαλίαι τῶν Ἑσσαίων. Ἦδη γνωρίζουμε ἀπὸ τὸν Ἐνώχ Α' κεφ. 106 καὶ τὸ Ἀπόκρυφο Γενέσεως (βλ. A. Dupont-Sommer, *The Essene Writings from Qumran*, σελ. 279 ἐξ.) γιὰ τὶς ἀμφιβολίες τοῦ Μαθουσάλα ἂν ὁ γυιὸς του εἶναι δικός του ἀπόγονος ἢ εἶναι γένος κάποιου ἐκ τῶν «ἐργηρόρων», δηλ. τῶν ἀγγέλων, λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς φύσεως τοῦ παιδιοῦ-Νῶε, ποὺ περιγράφεται ἑπαινετικῶς ὡς ἕνα παιδί-θαῦμα (Wunderkind). Τὸ κείμενο αὐτὸ εἶναι ἀπὸ ἕνα σημεῖο καὶ ἔπειτα ἀρκετὰ φθαρμένο· πάντως, ὁ ἀναγνώστης μένει μὲ τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ Bath-Enoch, σύζυγος τοῦ Λάμεχ, τὸν πείθει τελικὰ ὅτι τὸ παιδί προέρχεται ἀπὸ αὐτόν. Σημειωθῆτω ὅτι ἡ ἱστορία αὐτὴ ἀνήκει στὸ γενικώτερο Ἐνωχικὸ κύκλο: ὁ Μαθουσάλας, πατέρας τοῦ Λάμεχ, τρέχει εἰς τὰ ἄκρα τῆς γῆς νὰ συμβουλευθεῖ τὸν Ἐνώχ, ποὺ βρισκεται ἐκεῖ, ἢ ὅλη δὲ ἀφήγηση τοῦ συμβάντος βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα καὶ τὴ γραφίδα τοῦ Ἐνώχ.

Ἐδῶ, ἐπίσης, πρέπει νὰ παρατηρηθεῖ ὅτι ὁ στίχ. 7,3 τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς ἀποτελεῖ περίληψη τῆς ἐδῶ ἀφήγησης «...ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές». Καὶ μὴ σκοτᾷται κανεὶς εἰς τὸ «ἀμήτωρ», γιατί, σύμφωνα μὲ τὴ διήγησή μας, ὁ Μελχισεδὲκ γεννήθηκε, ὅταν ἡ μητέρα του ἦταν πιά νεκρή, ἢ δὲ παρουσία του, ἀμέσως μετὰ τὴν γέννηση, ἦταν ὡσὰν νὰ πρόκειται γιὰ παιδί τριῶν ἐτῶν, ὠριμο φυσικὰ ὅπως καὶ διανοητικὰ, καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ «μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν ἔχων».

Καὶ μιὰ τελικὴ παρατήρηση: Τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ-θαύμα (Wunderkind) ἀναζητοῦσαν ἄλλοτε οἱ λόγιοι σὲ ἀνατολικὲς ἢ ἑλληνικὲς εἰδωλοατρικὲς παραδόσεις. (Βλ. τὸ κλασικὸ ἔργο τοῦ γερμανοῦ Carl Clemen, *Primitive Christianity and its Non-Jewish Sources*, Edinburgh, 1912, ἀγγλ. μετάφρ. σελ. 227-298). Ἡ ἀνακάλυψη τῶν κειμένων

ἀπὸ τὴν ἡμέρα πὸν ὁ Κύριος τὸν ὅρισε νὰ τελεῖ τὴ λειτουργία ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ λαοῦ^α. ³Καὶ ὅταν ἡ Σοπανεὶμ κατάλαβε τὴν ἐγκυμοσύνη της, τὴν κατέλαβε ντροπὴ καὶ ἀμηχανία, καὶ κρυβόταν ὄλες τὶς ἡμέρες μέχρι πὸν ἐγέννησε. Καὶ κανεὶς ἀπὸ τὸ λαὸ δὲν ἤξερε γι' αὐτό. ⁴Κι' ὅταν συμπληρώθηκαν 282 ἡμέρες, κι' ἄρχισε νὰ πλησιάζει ἡ ἡμέρα τῆς γέννας, καὶ ὁ Νῆρ τότε θυμήθηκε τὴ σύζυγό του καὶ τὴν ἐκάλεσε νὰ πάει σ' αὐτὸν στὸ σπίτι του, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συζητήσει μαζί της. ⁵(Καὶ) ἡ Σοπανεὶμ ἦλθε στὸ Νῆρ, τὸν σύζυγό της· καί, ἰδοῦ, αὐτὴ ἦταν ἐγκυος, καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ὁρισμένη γιὰ νὰ γεννηθεῖ πλησίαζε. ⁶Καὶ ὁ Νῆρ τὴν εἶδε, κι' ἐντροπήκε πολὺ. Καὶ τῆς εἶπε, «Τί εἶναι αὐτὸ πὸν ἔκανες, γυναίκα; Καὶ (γιατί) με ρεζίλεψες ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ λαοῦ; Καὶ τώρα, φύγε ἀπὸ μένα, καὶ πήγαινε ὅπου ξεκίνησες τὴν ντροπὴ τῆς μητέρας σου, ἔτσι πὸν ἐγὼ νὰ μὴ λερώσω τὸ χέρι μου ἐξαιτίας σου καὶ ἁμαρτήσω ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου». ⁷Καὶ ἡ Σοπανεὶμ μίλησε στὸν Νῆρ, τὸ σύζυγό της, λέγοντας, «ὦ κύριέ μου, Ἰδοῦ, εἶμαι στὰ χρόνια τοῦ γήρατος καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου μου ἐπλησίασε. Δὲν καταλαβαίνω πῶς ἡ ἐμμηρόπανση καὶ ἡ οτειρότητα τῆς μητέρας ἀνατράπηκαν». ⁸Ἀλλὰ ὁ Νῆρ δὲν πίστεψε τὴ γυναίκα του καὶ γιὰ δεύτερη φορὰ τῆς εἶπε: «Φύγε ἀπὸ μένα, ἡ ἀλλοιώτικα θὰ σὲ κακοποιήσω, καὶ θὰ διαπράξω ἁμαρτία ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου». ⁹Καὶ συνέβη, ὅταν ὁ Νῆρ μιλοῦσε στὴ γυναίκα του τὴ Σοπανεὶμ, ἔπεσε κάτω στὰ πόδια τοῦ Νῆρ ἡ Σοπανεὶμ καὶ πέθανε. ¹⁰Ὁ Νῆρ ἐξαιρετικὰ ἐταράχτηκε καὶ εἶπε μέσα στὴν καρδιά του, «Δὲν θὰ μποροῦσε αὐτὸ νὰ συμβεῖ ἐξαιτίας τοῦ λόγου μου, ἀφοῦ με τὸ λόγο καὶ τὴ σκέψη ἓνα πρόσωπο μπορεῖ νὰ ἁμαρτήσῃ ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου; ¹¹Τώρα ἂς με ἐλεήσει ὁ Θεός! Ξέρω ἀληθινὰ στὴν καρδιά μου ὅτι τὸ χέρι μου δὲν τὴν ἄγγιξε. Καὶ γι' αὐτὸ λέω· Δόξα σοι, Κύριε, γιατί κανεὶς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δὲν ξέρει γι' αὐτὸ τὸ γεγονός πὸν ἔπραξεν ὁ Κύριος»^α.

¹²Καὶ ὁ Νῆρ ἔσπευσε, καὶ ἔκλεισε τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του, κι' ἐπῆγε στὸ Νῶε τὸν ἀδελφό του, καὶ τοῦ ἀνέφερε τὸ καθετὶ πὸν συνέβη σὲ σχέση με τὴ σύζυγό του. Κι' ὁ Νῶε ἔσπευσε. ⁶⁵Ἦλθε με τὸν Νῆρ τὸν ἀδελφό του· ἦλθε στοῦ Νῆρ τὸ σπίτι, ἐξαιτίας τοῦ θανάτου τῆς Σοπανεὶμ, καὶ συζήτησαν μεταξὺ τους πῶς ἡ μητέρα της βρισκόταν στὸν καιρὸ νὰ γεννηθεῖ. Καὶ εἶπε ὁ Νῶε στὸν Νῆρ, «Μὴν ἀφίνεις τὸν ἑαυτό σου στὴ λύπη, ἀδελφέ μου! Γιατὶ ὁ Κύριος σήμερα συγκάλυψε τὸ σκάνδαλό μας, ἀφοῦ κανένας ἀπὸ τὸ

Α' καὶ Β' Ἐνώχ καὶ Γενέσεως Ἀπόκρυφο ὁδήγησε τὴν ἔρευνα πρὸς ἄλλες κατευθύνσεις. Πρέπει ὅμως νὰ περάσει λίγος καιρὸς γιὰ νὰ κατασταλάξουν ὠρισμένες ἀπόψεις σχετικά με τὰ κείμενα αὐτά.

11α Ἐκφράζεται ἡ βεβαιότητα ὅτι ὁ θάνατος ὑπῆρξε τιμωρία τοῦ Θεοῦ. Τὸ αἰφνίδιο τοῦ θανάτου τῆς Σοπανεὶμ θυμίζει τὸ αἰφνίδιο τῶν θανάτων τοῦ Ἀνανία καὶ τῆς Σαπφείρας (Πράξ. 5,1 ἐξ· 7 ἐξ.).

λαὸ δὲν τὸ ξέρει. ¹⁵Τώρα, ἄς πᾶμε γρήγορα κι' ἄς τὴ θάψουμε μυστικά, καὶ ὁ Κύριος θὰ συγκαλύψει τὸ σκάνδαλο τῆς ντροπῆς μας». ¹⁶Καὶ τοποθέτησαν τὴν Σοπανεὶμ στὸ κρεβάτι, καὶ τὴν περιτύλιξαν μὲ μαῦρα ροῦχα, καὶ τὴν ἔκλεισαν στὸ σπίτι, ἔτοιμη γιὰ ἐνταφιασμό. ¹⁷Μυστικά ἔσκαφαν ἓνα τάφο. Ἀλλὰ ἓνα παιδί βγήκε ἀπὸ τὴ νεκρὴ Σοπανεὶμ. Καὶ κάθισε στὸ κρεβάτι πλάι της. Καὶ ὁ Νῶε καὶ ὁ Νῆρ μπήκαν γιὰ νὰ θάψουν τὴν Σοπανεὶμ, καὶ εἶδαν τὸ παιδί καθισμένο πλάι στὴ νεκρὴ Σοπανεὶμ, νὰ διπλώνει τὸ ροῦχο του. ¹⁸Καὶ ὁ Νῶε καὶ ὁ Νῆρ τρόμαξαν πολὺ ἀπὸ μεγάλο φόβο, γιὰ τὸ παιδί εἶχε πλήρη φυσικὴ ἀνάπτυξη, ὡς νὰ ἦταν τριῶν ἐτῶν. Καὶ μίλησε μὲ τὰ χεῖλια του, καὶ ἔμνησε τὸν Κύριο. ¹⁹Καὶ ὁ Νῶε καὶ ὁ Νῆρ τὸ κτυποῦσαν, καὶ ἰδοῦ, τὸ σῆμα τῆς ἱερωσύνης ἦταν στὸ στήθος του καὶ στὴν ἐμφάνιση εἶχε λάμψη δόξας. ²⁰Καὶ ὁ Νῶε καὶ ὁ Νῆρ εἶπαν, «Ἰδοῦ, ὁ Θεὸς ἀνανεώνει τὴν ἱερωσύνη ἀπὸ τὸ αἷμα ποῦ συγγενεῦει μ' ἐμᾶς, κατὰ τὴν εὐαρέσκειά του». ^{21α}Καὶ ὁ Νῶε καὶ ὁ Νῆρ ἔσπευσαν, καὶ ἔπλυναν τὸ παιδί, καὶ τὸ ἔντυσαν μὲ τὰ ἐνδύματα τῆς ἱερωσύνης, καὶ τοῦ ἔδωκαν τὸν ἱερὸ ἄρτο καὶ τὸν ἔφαγε. Καὶ τοῦ ἔδωκαν τὸ ὄνομα Μελχισεδέκ. ²²Καὶ ὁ Νῶε καὶ ὁ Νῆρ σήκωσαν τὸ σῶμα τῆς Σοπανεὶμ καὶ τῆς ἔβγαλαν τὰ μαῦρα ροῦχα καὶ τὴν ἔπλυναν, καὶ τὴν ἔντυσαν μὲ ἐξαιρετικὰ λαμπρὰ ἐνδύματα, καὶ ἔχτισαν ἓνα μνημεῖο γι' αὐτήν.

Ὁ Νῶε καὶ ὁ Νῆρ καὶ ὁ Μελχισεδέκ ἦλθαν καὶ τὴν ἔθαψαν δημόσια. ²³Καὶ εἶπε ὁ Νῶε στὸν ἀδελφό του Νῆρ, «Πρόσεχε αὐτὸ τὸ παιδί χωρὶς νὰ σὲ καταλάβουν ἄχρι καιροῦ, γιὰ τὸ ἄνθρωποι σ' ὅλη τὴ γῆ θὰ γίνουν δόλιοι, καὶ θ' ἀρχίσουν ν' ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸ Θεό, κι' ὅταν περιπέσουν σὲ πλήρη ἄγνοια, θὰ τὸ θανατώσουν»^α. Καὶ τότε ὁ Νῶε ἀναχώρησε γιὰ τὸν τόπο του. ²⁴Καὶ μεγάλη ἀνομία ἄρχισε νὰ πληθύνεται πάνω σ' ὅλη τὴ γῆ κατὰ τὶς ἡμέρες τοῦ Νῆρ. ²⁵Καὶ ὁ Νῆρ ἄρχισε νὰ ἀγωνιᾷ πάρα πολὺ, εἰδικὰ γιὰ τὸ παιδί, λέγοντας, «Πόσο δυσάρεστο εἶναι γιὰ μένα, αἰώνιε Κύριε, ποῦ κατὰ τὶς ἡμέρες μου ὅλη ἡ ἀνομία ἄρχισε νὰ πληθύνεται πάνω στὴ γῆ. Καὶ καταλαβαίνω πόσο πιὸ κοντότερα εἶναι τὸ τέλος μας, (καὶ) πάνω σ' ὅλη τὴ γῆ ἐξαιτίας τῆς ἀνομίας τοῦ λαοῦ.

²⁶Καὶ τώρα, Κύριε, τί προβλέπεται γι' αὐτὸ τὸ παιδί, καὶ ποιά εἶναι ἡ τύχη του, καὶ τί θὰ κάνω γι' αὐτόν; Δὲν εἶναι δυνατὸ κι' αὐτὸς νὰ πάει ἐνω-

21α Ὁ Μελχισεδέκ βγαίνει τέλειος ἀρχιερέας ἀπὸ τὴ μήτρα τῆς νεκρῆς μητέρας του. Ἔτσι, ἐνῶ εἶναι «ἀμήτωρ» οὐσιαστικά, ὁ Νῶε καὶ ὁ Νῆρ μποροῦν νὰ μιλοῦν γιὰ συνέχεια τῆς ἀρχιερωσύνης ἀπὸ αὐτοὺς στὸν Μελχισεδέκ «ἀπὸ τὸ αἷμα ποῦ συγγενεῦει μ' ἐμᾶς». Τὸ ἴδιο νόημα ἔχει καὶ ἡ ἐπανελημμένη παρουσίαση (στίχ. 31-32) τοῦ Μ. ὡς γιου τοῦ Νῆρ (ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Νῆρ).

23α Ἡ προειδοποίηση αὐτὴ τοῦ Νῶε φέρνει αὐτόματα στὸ νοῦ τὸ διαγμὸ τοῦ βρέφους Ἰησοῦ ἀπὸ τὸν Ἡρώδη, ἢ τὴν εἰκόνα τῆς γυναίκας «ἥτις ἔτεκεν τὸν ἄρρην», ποῦ φεύγει στὴν ἔρημο διωκόμενος ἀπὸ τὸν δράκοντα (Ἀποκ. 12,13 ἑξ.).

μένος μαζί μας πρὸς τὴν καταστροφή;» ²⁷Καὶ ὁ Κύριος ἔδωκε προσοχὴν στὸ Νῆρ καὶ τοῦ ἐφανίστηκε σὲ μιὰ νυκτερινὴ ὄραση. Τοῦ εἶπε, «Νῆρ)..., ἡ μεγάλη ἀνομία ποὺ ἦλθε πάνω στὴ γῆ μεταξὺ τοῦ πλήθους (που) δὲν θὰ ἀνεχθῶ.

Καὶ ἰδοῦ, θέλω τώρα νὰ ἐξαποστείλω μεγάλη καταστροφή στὴ γῆ, καὶ καθεὶ πού στέκεται στὴ γῆ θὰ ἀπολεσθεῖ.

²⁸Ἀλλὰ ὡς πρὸς τὸ παιδί, μὴν ἀγωνιάς, Νῆρ· γιατί σὲ λίγο καιρὸ θὰ στείλω τὸν ἀρχιστράτηγό μου, Μιχαήλ. ²⁸Καὶ θὰ πάρει τὸ παιδί καὶ θὰ τὸ βάλει στὸν παράδεισο τῆς Ἐδέμ, στὸν παράδεισο ὅπου ὁ Ἀδὰμ ἦταν κάποτε γιὰ ἑπτὰ χρόνια, ἔχοντας ἀνοιχτὸ τὸν οὐρανὸ πάντοτε μέχρις ὅτου ποὺ ἀμάρτησε.

²⁹Καὶ αὐτὸ τὸ παιδί δὲν θὰ χαθεῖ μαζί μ' αὐτούς ποὺ θὰ ἀπολεσθοῦν ἀπὸ τὴν γενιὰ ὅπως τὸ ἔχω ἀποκαλύψει, ἔτσι ποὺ ὁ Μελχισεδέκ θὰ εἶναι ὁ ἱερέας ὅλων τῶν ἀγίων ἱερέων, καὶ θὰ τὸν στηρίξω ὥστε νὰ εἶναι ἡ κεφαλὴ τῶν ἱερέων τοῦ μέλλοντος». ³⁰Καὶ ὁ Νῆρ ξύπνησε καὶ εὐλόγησε τὸν Κύριο ποὺ τοῦ ἀποκαλύφθηκε, λέγοντας·

Εὐλογητὸς ὁ Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων μου
ὁ ὁποῖος μοῦ εἶπε πῶς ἔκαμε ἕναν μέγα ἱερέα στὶς ἡμέρες μου,
στὴ μήτρα τῆς Σοπανείμ, τῆς συζύγου μου.

³¹Γιατὶ δὲν εἶχα παιδί σ' αὐτὴ τὴ φυλὴ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ γίνεῖ ὁ μέγας ἱερέας, αὐτὸς ὅμως εἶναι
γιός μου καὶ δοῦλος σου, καὶ σὺ εἶσαι ὁ μέγας Θεός.

³²Γι' αὐτὸ τίμησέ τον (τὸν γιό μου) μαζί μὲ τοὺς διακόνους σου καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς, μὲ τὸν Σῆτ (Σῆθ) καὶ τὸν Ἐνώς, καὶ τὸν Ρουζι καὶ τὸν Ἀμυλάμ, καὶ τὸν Πραζιντάμ καὶ τὸν Μαλελεῖλ, καὶ τὸν Σεράκ, καὶ τὸν Ἀρουζάν, καὶ τὸν Ἀλειμ καὶ τὸν Ἐνώχ, καὶ τὸν Μαθουσάλα καὶ ἐμένα, τὸν δοῦλο σου Νῆρ».

³³Καὶ ἰδοῦ, ὁ Μελχισεδέκ θὰ εἶναι ἡ κεφαλὴ τῶν 13 ἱερέων ποὺ ὑπῆρξαν πρὶν ἀπ' αὐτόν. ³⁴Καὶ μετὰ, κατὰ τὴν ἔσχατη γενεά, θὰ ὑπάρξει ἕνας ἄλλος Μελχισεδέκ, ὁ πρῶτος δώδεκα ἱερέων. Καὶ ὁ τελευταῖος θὰ εἶναι ἡ κεφαλὴ ὅλων, μέγας ἀρχιερέας, ὁ Λόγος καὶ ἡ Δύναμη τοῦ Θεοῦ, ποὺ θὰ τελέσει θαύματα, μεγαλύτερα καὶ ἐνδοξότερα ἀπὸ ὅσο ὅλοι οἱ προηγουμένοι του^α. ³⁵Αὐτός, ὁ Μελχισεδέκ, θὰ εἶναι ἱερέας κοὶ βασιλιάς στὸν τόπο Ακκuzan, δηλαδή στὸ κέντρο τῆς γῆς^α, ὅπου ὁ Ἀδὰμ δημιουργήθηκε, καὶ ἐκεῖ θὰ εἶναι τελικὰ ὁ τάφος του. ³⁶Καὶ σὲ σχέση μ' αὐτόν τὸν ἀρχιερέα εἶναι γραμμένο ἐπίσης πῶς θὰ ταφεῖ ἐκεῖ, ὅπου εἶναι τὸ κέντρο τῆς γῆς, ἀκριβῶς ὅπως καὶ ὁ Ἀδὰμ ἔθαψε τὸ δικό του γιό ἐκεῖ — τὸν Ἀβελ, ποὺ σκότωσε ὁ ἀδελφός του Κάιν· γιατί κείτονταν γιὰ 3 χρόνια ἄταφος μέχρις ὅτου αὐτὸς εἶδε ἕνα πτηνὸ ποὺ

33ξ. Ἐναμφισβήτητη χριστιανικὴ παρεμβολή.

35α Akkuzan = Ἱεροσόλυμα.

λέγεται καρακάξα πῶς αὐτὸ ἔθαψε τὸ δικό της μικρό. ³⁷Γνωρίζω ὅτι μεγάλη σύγχυση ἦλθε ἐκεῖ καὶ μέσα στὴ σύγχυση αὐτὴ ἡ γενεὰ θὰ ἔλθει εἰς τέλος· καὶ ὅλοι θὰ ἀπολεσθοῦν ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνο τὸν Νῶε, τὸν ἀδελφό μου, πὸν θὰ διασωθεῖ. Καὶ μετὰ θὰ ὑπάρξει μιὰ φυτεία ἀπὸ τὴ φυλὴ του, καὶ θὰ ὑπάρξουν ἄλλοι ἄνθρωποι, καὶ θὰ ὑπάρξει ἄλλος Μελχισεδέκ, ἡ κεφαλὴ τῶν ἱερέων πὸν βασιλεύει πάνω στὸ λαὸ καὶ τελεῖ τὴ λειτουργία γιὰ τὸν Κύριο.

72 Κεφ.

¹Καὶ ὅταν τὸ παιδί πέρασε 40 ἡμέρες στὴ σκηνὴ τοῦ Νῆρ, ὁ Κύριος εἶπε στὸ Μιχαήλ, «Κατέβα στὴ γῆ στὸ Νῆρ τὸν ἱερέα, καὶ πάρε τὸ παιδί μου Μελχισεδέκ, πὸν εἶναι μαζί του, καὶ βάλε το μέσα στὸν παράδεισο τῆς Ἐδέμ γιὰ νὰ διασωθεῖ. Γιατὶ πλησιάζει ὁ καιρὸς, καὶ θ' ἀφίσω νὰ χυθεῖ πάνω στὴ γῆ ὅλο τὸ νερό, καὶ ὅ,τι βρῖσκεται πάνω στὴ γῆ θὰ ἀπολεσθεῖ»².

. ³Ὁ Μιχαήλ ἔσπενσε, κατέβηκε νύχτα, ὅταν ὁ Νῆρ κοιμόταν στὸ κρεβάτι του. Καὶ ὁ Μιχαήλ τοῦ παρουσιάστηκε καὶ τοῦ εἶπε, «Ἐτσι λέει ὁ Κύριος: Ἐνῆρ, στείλε σ' ἐμένα τὸ παιδί τὸ ὁποῖο σοῦ ἐμπιστεύτηκα»³.

⁴Καὶ ὁ Νῆρ δὲν κατάλαβε ποιὸς τοῦ μιλοῦσε, καὶ ἔγινε σύγχυση στὴν καρδιά του. Καὶ εἶπε: «Ἄμα οἱ ἄνθρωποι μάθουν γιὰ τὸ παιδί, τότε θὰ τὸ πιάσουν καὶ θὰ τὸ σκοτώσουν, γιατί ἡ καρδιά αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων εἶναι δόλια ἐνώπιον τοῦ προσώπου τοῦ Κυρίου». Εἶπε ὁ Νῆρ στὸν συνομιλητή του. «Τὸ παιδί δὲν εἶναι μαζί μου, καὶ δὲν ξέρω ποιὸς εἶσαι». ⁵Τότε αὐτὸς πὸν μιλοῦσε μαζί μου ἀπάντησε, «Μὴ φοβᾶσαι, Νῆρ! Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ Κυρίου. Μὲ ἔστειλε ὁ Κύριος, καὶ ἰδοῦ, θὰ πάρω τὸ παιδί σου σήμερα. Θὰ πάω μαζί του καὶ θὰ τὸ βάλω στὸν παράδεισο τῆς Ἐδέμ καὶ ἐκεῖ θὰ εἶναι διὰ παντός^α.

⁶Καὶ ὅταν θὰ ἔλθει ἡ σειρὰ τῆς δωδέκατης γενιᾶς^α, καὶ τὰ ἔτη θὰ εἶναι 1000 καὶ 70, θὰ γεννηθεῖ σ' αὐτὴ τὴ γενιὰ ἕνας δίκαιος ἄνδρας. Καὶ ὁ Κύριος

72. Ὁ Μελχισεδέκ δὲν παραλαμβάνεται ἀπὸ τὸν Νῶε εἰς τὴν κιβωτό, ὅπως θὰ ἦταν φυσικὸ νὰ περιμένει κανεὶς γιὰ τὴ σωτηρία του ἀπὸ τὸν Κατακλυσμὸ καὶ τὴν ἐπιβίωσή του κατὰ τὴν μετακατακλυσμικὴ ἐποχὴ. Μεταφέρεται εἰς τὴν Ἐδέμ (δπου κι' ἂν αὐτὴ κατὰ τὸν σ. εὐρίσκονταν), μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ὁ κῆπος τῆς Ἐδέμ θὰ ἔμενε ἀλώβητος ἀπὸ τὸν Κατακλυσμὸ. Βέβαια, μετὰ τὴν πτώση τῶν πρωτοπλάστων ἡ εἴσοδος εἰς τὴν Ἐδέμ ἀπαγορευόταν ἀπὸ τὰ Χερουβείμ καὶ τὴν πύρινη ῥομφαία. Ἴσως ὁ σ. νὰ δέχεται τὸν Μ. ὡς πρῶτο (μήπως καὶ μόνιμο;) κάτοικο τοῦ Παραδείσου, μετὰ τὸν Ἀδάμ. Ὁ μῦθος ἐδῶ ἔχει κενά.

72. 5α Αὐτὲς οἱ κατ' ὄναρ ἐμφανίσεις τῶν ἀγγέλων θυμίζουσι παράλληλες βιβλικὰς διηγήσεις.

6α Τὸ σενάριο ἐδῶ ἐπεκτείνεται ὅλο καὶ περισσότερο μὲ κατεύθυνση πρὸς τὸν Νῶε καὶ τὸν Κατακλυσμὸ. Μᾶλλον πρέπει νὰ δεχθεῖ κανεὶς ὅτι ὁ περὶ Μελχισεδέκ μῦθος ἔτυχε ἐπεξεργασίας ἀπὸ διάφορα χέρια.

θα τοῦ πεῖ ὅτι πρέπει νὰ βρεῖ σ' ἐκεῖνο τὸ βουνὸ πὸν στέκεται ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε, τοῦ ἀδελφοῦ σας. Καὶ θὰ βρεῖ ἐκεῖ ἄλλον Μελχισεδέκ, πὸν θὰ ἔχει ζήσει ἐκεῖ γὰρ ἑπτὰ χρόνια, κρυφὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πὸν θυσιάξουν στὰ εἰδωλα, ὥστε νὰ μὴ τὸν σκοτώσουν. Θὰ τὸν φέρει ἀπὸ κεῖ, καὶ θὰ εἶναι ὁ πρῶτος ἱερέας καὶ βασιλιάς στὴν πόλη Σαλεῖμ κατὰ τὸν τύπο αὐτοῦ τοῦ Μελχισεδέκ, τοῦ ἀρχηγέτη τῶν ἱερέων. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο θὰ συμπληρωθοῦν τὰ χρόνια 3 χιλιάδες τετρακόσια τριάντα δύο ἄπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ τὴ δημιουργία τοῦ Ἀδάμ. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν Μελχισεδέκ οἱ ἱερεῖς θὰ εἶναι στὸν ἀριθμὸ δώδεκα μέχρι ὅτου ὁ μεγάλος ἡγούμενος, δηλ. ὁ Ἡγέτης, παρουσιάσει ὅλα τὰ δρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα).

⁸Καὶ ὁ Νῆρ κατάλαβε τὸ πρῶτο ὄνειρο καὶ τὸ πίστεψε. Καὶ ἀπαντώντας στὸ Μιχαὴλ εἶπε, «Ἐδλόγητὸς ὁ Κύριος πὸν σὲ ἐδόξασε σήμερα ἐξαιτίας μου! Καὶ τώρα ἐδλόγησε τὸν δοῦλο σου Νῆρ! Γιατὶ πλησιάζει ἡ ἀναχώρησή μας ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμο. Καὶ πάρε τὸ παιδί, καὶ κάνε γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὅπως εἶπε ὁ Κύριος σ' ἐσένα». ⁹Καὶ ὁ Μιχαὴλ πῆρε τὸ παιδί τὴν ἴδια νύχτα πὸν εἶχε κατέβει καὶ τὸ πῆρε πάνω στὰ φτερά του καὶ τὸ ἔβαλε στὸν παράδεισο τῆς Ἐδέμ. ¹⁰Καὶ ὁ Νῆρ ξύπνησε τὸ πρῶτ. Ἐπῆγγε στὴ σκηνή του καὶ δὲν ἐβρῆκε τὸ παιδί. Καὶ ἀντὶ χαρὰ ὑπῆρχε πολὺ μεγάλη λύπη, γιατί δὲν εἶχε ἄλλο γνυὸ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἕνα. ¹¹Ἐτσι ὁ Νῆρ ἐτελείωσε τὴ ζωὴ του. Καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὸν δὲν ὑπῆρχε ἱερέας μετὰ τὸ λαοῦ. Καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μεγάλη σύγχυση παρουσιάστηκε πάνω στὴ γῆ.

73 Κεφ.

¹Καὶ ὁ Κύριος κάλεσε τὸν Νῶε στὸ ὄρος Ἀραράτ, μετὰξὺ Ἀσσυρίας καὶ Ἀρμενίας, στὴ χώρα τῆς Ἀραβίας, κοντὰ στὸν ὠκεανό. Καὶ τοῦ εἶπε, «Κατασκεύασε μιὰ κιβωτὸ 300 πῆχεις στὸ μᾶκρος, 50 στὸ πλάτος καὶ 30 στὸ ὕψος. Μὲ δύο πατώματα στὴ μέση καὶ οἱ πόρτες τῆς ἕναν πῆχυν ἢ καθεμία. . . . Τριακόσιες πῆχεις δικές τους, ἀλλὰ δικές μας 15 χιλιάδες, καὶ 50 δι-

11α Ὁ Μιχαὴλ ἐφρόντισε γιὰ τὸν Μελχισεδέκ. Σύμφωνα μὲ μιὰ κοπτικὴ μετάφραση ὁμιλίας, ἀποδιδόμενης εἰς τὸν Κύριλλο Ἱεροσολύμων, κατὰ παρόμοιο τρόπο ὁ Μιχαὴλ «ἐξαίρετος δύναμις ἐν τῷ οὐρανῷ» ἀναλαμβάνει κατ' ἐντολὴ τοῦ ἀγαθοῦ Πατέρα τὴν φροντίδα τοῦ Χριστοῦ. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι τοῦ κυνηγητοῦ τῆς γυναίκας, «ἥτις ἔτεκεν τὸν ἄρρενα», στὴν Ἀποκάλυψη προηγεῖται ἀμέσως ὁ πόλεμος πὸν διεξάξει ὁ Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι του ἐναντίον τοῦ δράκοντα καὶ τῶν ἀγγέλων του, μὲ ἀποτέλεσμα ὁ δράκοντας νὰ βληθεῖ στὴ γῆ καὶ νὰ ἀρχίσει τὸ διωγμὸ ἐναντίον τῆς γυναίκας (τῆς Ἐκκλησίας), πὸν γέννησε τὸ Μεσσία.

73. Τὸ κεφ. αὐτὸ ἔχει χαρακτηριστὰ προσθήκης. Αὐτὴ τὴν ἀποψη θεωροῦμε πιθανώτερη. Ἄλλοι ὅμως πιστεύουν ὅτι σὲ ἕνα μιθρὰς εἰς τὸ Γεν. 5,18-; τὸ βιβλίον ἔπρεπε νὰ ἀρχίζει μὲ τὸν Ἐνώχ καὶ νὰ τελειώνει μὲ τὸν Κατακλυσμό. Ἐμεῖς πιστεύουμε πὸς μᾶλλον αὐτὸς πὸν ἔκανε τὴν προσθήκη ἐσκέφθηκε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο.

κές τους ἀλλὰ δικές μας 2500, καὶ 30 δικές τους ἀλλὰ δικές μας 900, καὶ μία δική τους ἀλλὰ δικές μας 50». ³Σύμφωνα μὲ αὐτὰ τὰ μέτρα οἱ Ἰουδαῖοι διατηροῦν τὶς δικές τους μετρήσεις τῆς κιβωτοῦ τοῦ Νῶε, ὅπως ὁ Κύριος τοῦ εἶπε, καὶ κάνουν ὅλες τὶς μετρήσεις τους μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὅλους τοὺς λογαριασμούς τους, ἀκόμα καὶ μέχρι σήμερα. ⁴Καὶ Κύριος ὁ Θεὸς ἄνοιξε τὶς πόρτες τοῦ οὐρανοῦ. Βροχὴ ἔπεφτε πάνω στὴ γῆ γιὰ 150 ἡμέρες, καὶ πᾶσα σὰρξ ἀπολέσθηκε.

^{5,6}Καὶ ὁ Νῶε ἦταν 500 ἐτῶν. ⁷Ἦταν πατέρας 3 γυιῶν: τοῦ Σήμ, τοῦ Kham καὶ τοῦ Afet. Ἐκατὸ χρόνια μετὰ τὴ γέννηση τῶν γυιῶν του, μπῆκε μέσα στὴν κιβωτὸ κατὰ τὸν μῆνα, ὅπως μετροῦν οἱ Ἑβραῖοι, Iuars, ὅπως μετροῦν οἱ Αἰγύπτιοι, Gamenoih, τὴ 18ῃ ἡμέρα. Καὶ ἡ κιβωτὸς ἔπλεε γιὰ 40 ἡμέρες. ⁷Καὶ στὴν κιβωτὸ ἦταν συνολικὰ 120 ἡμέρες. ⁸Καὶ μπῆκε στὴν κιβωτό, ἓνας γυιὸς 600 ἐτῶν, καὶ στὰ 601 του χρόνια βγήκε ἀπὸ τὴν κιβωτὸ κατὰ τὸν μῆνα Fartmoui, κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους, ἀλλὰ, κατὰ τοὺς Ἑβραίους, Νισάν, τὴν 28ῃ ἡμέρα. ⁹Μετὰ τὸν Κατακλυσμὸ ἔζησε 350 χρόνια, καὶ ἀπέθανε. Συνολικὰ ἔζησε 950 χρόνια, κατὰ τὸ θέλημα Κυρίου τοῦ Θεοῦ μας, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ἡ δόξα ἐξαρχῆς καὶ τώρα καὶ μέχρι τέλους τῶν αἰώνων. Ἀμήν.